

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp | Projektarbete | vårterminen 2011
IMER-programmet

Mänskliga rättigheter i Södertälje kommun?

– En kvalitativ undersökning om elever och
lärares kunskaper kring mänskliga rättigheter
samt dess implementering i undervisningen.

Av: Karin Sydhagen
Handledare: Ali Hajighasemi

Abstract

The purpose of this project is to identify what conditions young people receive in Södertälje municipality in relation to human rights. With that seek an explanation for the differences, the municipality in order to eventually reduce them, by working specifically with the implementation of human rights and possible resources. The method of this assumption has been qualitative in nature, in-depth interviews of 15 informants. Selection group are principals, teachers and pupils of mixed ages, ethnicity, gender and disability.

The results have shown that human rights do not exist concretely in education among schools in Södertälje, however, they are often integrated in the teaching of law. Teachers feel that the resources of poor nature, affecting efforts to meet the decent education. Students lack of awareness regarding human rights and demand greater knowledge and acceptance from teachers and other institutions. Prerequisite for teachers to work for human rights criticism, partly because of lack of resources, but also because of gaps in knowledge on the subject. The municipality should require more effort and resources to ensure that rights are respected and implemented in school activities. There are varying levels of knowledge among students in the municipality, as well as threats and discrimination, which is not satisfied to the extent required, hence not observed human rights in the municipality.

Sammanfattning

Syftet med föreliggande projekt är att kartlägga vilka förutsättningar unga erhålls i Södertälje kommun i förhållande till mänskliga rättigheter. Med detta söka nå en förklaring till de motsättningar som föreligger kommunen för att på sikt minska dem, genom att arbeta konkret med implementering av mänskliga rättigheter och eventuella resurser. Metoden för detta antagande har varit av kvalitativ karaktär, med djupintervjuer av 15 informanter. Urvalsgruppen är rektorer, lärare och elever av blandad ålder, etnicitet, kön och funktionsnedsättning.

Resultatet har visat att mänskliga rättigheter inte förekommer konkret i undervisningen bland skolorna i Södertälje, dock är de ofta integrerad i undervisningen över lag. Lärare upplever att resurserna är av bristfällig natur, vilket påverkar arbetet med att tillgodose gedigen utbildning. Elever råder bristande kunskaper gällande mänskliga rättigheter och efterfrågar ökad kunskap och acceptans från lärare och andra institutioner så som kommunala verksamheter. Förutsättning för lärare att arbeta efter mänskliga rättigheter kritiserar, dels på grund av resursbrist, men även på grund av kunskapsluckor i ämnet. Kommunen bör ålägga större insatser och resurser för att se till att rättigheterna följs och implementeras i skolverksamheterna. Det råder olika kunskapsnivåer bland eleverna i kommunen, liksom hot och diskriminering, vilka ej tillgodoses i den mån som krävs, därav efterlevs inte mänskliga rättigheter i kommunen.

Keywords/Nyckelord

Mångfald, mänskliga rättigheter, skolverksamheter, Södertälje kommun, diskriminering, implementering, hot, resurser.

Diversity, human rights, school activities, Södertälje, discrimination, implementation, threats, resources.

Författarens tack

..alla mina informanter som tagit emot mig och bidragit med sina erfarenheter för att göra denna studie möjlig.

..Paki Holvander på kommunstyrelsen i Södertälje som gav mig detta projekt.

..alla lärare under IMER-programmet som under alla dessa år varit fantastiska förebilder och enormt duktiga forskare och föreläsare!

..Till min handledare Ali Hajighasemi på Södertörns högskola.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning.....	3
2. Metod	3
2.1 Intervjuer.....	3
2.2 Observation	4
2.3 Urvalsgrupp.....	5
2.4 Transkribering av material	5
2.5 Avgränsning	6
2.6 Studiens tillförlitlighet	7
2.7 Disposition	7
2.8 Begrepps diskussion.....	8
3. Bakgrund.....	10
4. Teoretiskt resonemang	11
5. Tidigare forskning och publikationer.....	12
5.1 Mänskliga rättigheter.....	12
5.2 Diskriminering och konflikter.....	15
5.3 Skol modellen	17
5.4 Skolinspektionen.....	17
5.5 Operationalisering	18
6. Resultat: lärare och elevers kunskaper och erfarenheter kring mänskliga rättigheter	18
6.1 Bristande resurser.....	18
6.1.2 Förtroende och social kompetens.....	21
6.1.3 Strukturella problem	23
6.1.4 Sammanfattning	25
6.2 Elevernas kunskap om mänskliga rättigheter.....	25
6.2.1 Diskriminering	26
6.2.2 Bristande kommunikation mellan lärare och elever	27
6.2.3 Bristande undervisning i mänskliga rättigheter	30
7. Sammanfattande diskussionsanalys	31
8. Slutsats	35
9. Förslag till kommunen för att förbättra arbetet kring mänskliga rättigheter.....	38
9.1 Resurser.....	38

9.2 Kommunikation och fortbildning.....	39
9.3 Skolmiljön.....	39
9.4 Delaktig tillyn och målinriktat arbete för lika behandling av elever	40
Referenslista.....	42
Bilaga 1 Informanter	
Bilaga 2 Intervjufrågor lärare	
Bilaga 3 Intervjufrågor elever	
Bilaga 4 Skolinspektionen	
Bilaga 5 Mänskliga rättigheter	

1. Inledning

Södertälje kommun har sedan länge varit en stad full av möjligheter, inte bara näringsmässigt utan även kulturellt och har stora förutsättningar. Södertälje omges av vatten, skog och god infrastruktur och både importerar samt exporterar varor världen över. Staden upplevs som internationell och invånarna i staden utgörs av en mångfaldig befolkning, där 42,7% härstammar från länder utanför Sveriges gränser.

Invånarna i Södertälje kommun ökar, likaså ökar pressen på allas värde och lika rätt. Ständigt möts invånarna i Södertälje en bild av staden, som inte alltid kan legitimeras, detta är även något som andra, utomstående ser och kan många gånger skapa en negativ bild.

Mångfaldssatsningar har tidigare genererat på uppdrag från staten, dock är dessa oftast interna, det vill säga att mångfaldsplaner samt strategier för hur mångfald skall implementeras, görs inom organisationer eller verksamheter. Samtliga kommuner skall idag erhålla en mångfaldsplan för ökad acceptans och förståelse för människor med olika behov och förutsättningar. Detta gäller oavsett sexuell läggning, funktionsnedsättning, kön, klass eller etnicitet. Denna mångfaldsplan kan ses som intern då den främst är riktad mot organisationer inom kommuner eller företag. Sverige har ratificerat FN konventionen om mänskliga rättigheter, rättigheterna innebär att alla människor oavsett sexuell läggning, kön, etnicitet etcetera skall erhålla samma rätt gällande respekt och lika behandling. Detta kan tänkas vara svårt att implementerat i realiteten, då mycket åligger kunskapen kring mänskliga rättigheter och hur dessa faktiskt når ut till samtliga medborgare. Därav kan det vara på sin plats att ifrågasätta detta och se huruvida mänskliga rättigheter föreligger samhället, Södertälje kommun.

Det handlar inte enbart om etnisk mångfald, utan mångfald handlar även om att öka acceptansen människor emellan och bejaka allas rättigheter och värde. Oavsett sexuell läggning, kön, etnicitet, ålder eller klasstillhörighet önskas en ökad medvetenhet kring våra olikheter inte minst för att värna om demokratin och de mänskliga rättigheterna som alla råder under. Att arbeta och utforma olika strategier må vara svårt och tvetydligt, då olika åsikter präglar samhället. Men att öka kunskapen och medvetenheten kring de rättigheter som föreligger, kan leda till, att så småningom förändra ett mönster och tillgodose individens rättigheter snarare än skyldigheter. Människor föds med olika förutsättningar, vilket inte skall

ses som ett problem, utan snarare en tillgång och en möjlighet till utveckling av samhället.

Kommuner skall enligt direktiv från regeringen erhålla mångfaldsplaner alternativt mångfaldsstrategier, för att värna om samtliga medborgare och tillgodose olika behov, vare sig handikapp, kön eller etnicitet. Södertälje kommun har en välutformad mångfaldsplan i dagsläget, men är endast gällande kommunala organisationer och vissa företag.

Kommunstyrelsen och Paki Holvander söker en strategi för att implementera mänskliga rättigheter bland den yngre generationen, för att 2030 se en förändring samt ökad kunskap och förståelse människor emellan. Beställaren för detta projekt är kommunstyrelsen, Paki Holvander, där min roll som student är att försöka se hur kunskap kring mänskliga rättigheter råder hos elever, lärare och rektorer. Jag skall med detta som grund även söka utforma förslag för att implementera och efterleva mänskliga rättigheter i skolan. Kommunstyrelsen söker ett långsiktigt mål för att motverka motsättningar individer emellan med fokus på rättigheter snarare än skyldigheter.

1.1 Syfte

Södertälje är en stad som präglas av mångfald, både kulturellt men även etniskt. Problem finns både mellan olika grupper, men även på kommunalt och utanförskap är något som idag präglar våra samhällen. Uppdraget för denna ansats är på kommunstyrelsen i Södertälje, Paki Holvanders begäran. Till en början ville Holvander att jag skulle hjälpa henne att utforma en extern mångfaldsstrategi, begreppet är stort och inte helt väldefinierat, så vid närmare samtal med uppdragsgivaren kom hon fram till att se om ökad kunskap om mänskliga rättigheter i kommunens skolor kan minska klyftorna mellan individer, mitt uppdrag genom detta är att ta reda på hur elever och lärare ser på mänskliga rättigheter, samt kunskap om dess innebörd, men även hur de efterlevs i skolan.

Föreliggande undersökning syftar till att ta reda på vilken kunskap unga erhålls i Södertälje kommun i förhållande till mänskliga rättigheter. Meningen är att söka nå en förklaring till de motsättningar som föreligger kommunen och på sikt minska dem, både mellan grupper, men även mellan individer samt myndigheterna i kommunen. Tanken är att nästa generation skall ha goda förutsättningar samt ökad förståelse för sina medmänniskor, genom att arbeta konkret med implementering av mänskliga rättigheter och eventuella resurser. Mänskliga rättigheter är lagstadgade genom folkrätten och har för avsikt att sättas i fokus snarare än skyldigheter.

1.2 Frågeställning

Hur väl medvetna är ungdomar i Södertälje kommun om sina mänskliga rättigheter?

Vilka förutsättningar och kunskap finns bland lärare som arbetar i direkt relation med ungdomar, kring mänskliga rättigheter?

Hur kan Södertälje som kommun arbeta med främjandet av mänskliga rättigheter?

2. Metod

Detta projekt utgår i form av en kvalitativ undersökning för att söka svar på vilken kunskap elever, rektorer och lärare har kring mänskliga rättigheter. Utifrån det empiriska resultatet, är syftet även att jag skall, utifrån det empiriska resultatet, även formulera förslag till kommunstyrelsen om vad som behövs i skolverksamheterna för att öka kunskapen kring mänskliga rättigheter, samt tillgodose dem.

2.1 Intervjuer

För att genomföra kartläggningen kring attityder och kunskap kring mänskliga rättigheter har jag genomfört en kvalitativ undersökning med genomarbetade frågor som tar sin utgångspunkt i mänskliga rättigheter. Med rättigheterna i grund och botten har jag utformat intervjufrågor av två olika slag, informantundersökning som syftar till att informanterna agerar som vittnen för att understödja med information kring den verklighet jag undersöker. Varför jag valt denna metod är främst då jag vill ha en skildring av skolan som organisation, men även hur informanterna uppfattar sin vardag. Den andra typen är respondentundersökning, där informanternas tankar om skolan och vardag står i fokus, denna metod upplever jag vara mest relevant då jag vill belysa hur informanterna själva har för åsikter kring studieobjektet (Esaiasson mfl 2009). Frågorna är delvis av öppen karaktär, detta för att informanten har möjlighet att själv dela med sig av sina erfarenheter och kräver således inte fasta svarsalternativ (Esaiasson 2009). Med öppna frågor föreligger även utrymme för att

tilläga eller utveckla en fråga om så behov finns. Dock under intervjun kom frågorna att ändras och väl i mötet med informanten skapades diskussion. Jag insåg att öppna frågor var att föredra på fältet och gav mig således mer innehåll, jag anpassade därför frågorna efter intervjuens behov, där frågorna kom att ta olika förutsättningar beroende av situationen. Exempelvis har jag intervjuat individer som går i särskola och har diagnosen Asperger eller ADHD, detta medförde att mina frågor kom att brytas ner till anpassad nivå, för att kunna utvinna kunskap och förståelse. Frågorna är tematiserade och kunde ändra viss karaktär beroende av informanten. Intervjuteknik kan ses som ett hantverk och skapas i relation till någon (Esaiasson mfl. 2009). Detta kom att bli väldigt tydligt under min tid på fältet, då jag mött individer i olika miljöer och olika konstellationer. Jag har, så långt jag kunnat, försökt skapa en trygg intervjuform och lagt stort fokus på etiska förhållningssätt. Jag har alltså inte valt att använda mig av standardiserade frågor, där förbestämda svarsalternativ föreligger, detta kan dock vara att föredra vid en kvantitativ och mer omfattande undersökning (Esaiasson mfl. 2009). Men för mitt ändamål anser jag att valet av metod är att föredra, då interaktionen med informanterna skapat diskussion och däri medfört ett rikt innehåll till denna studie. Se bilaga 2 och 3 för intervjufrågor.

Miljön i vilken jag mött informanterna har främst varit på informanternas mark, så som i skolan, lärarum eller i anslutning till skolan. En elev som jag intervjuade mötte jag upp vid dennes boende och åkte till en Statoilmack där vi förde samtal i gräset. Detta var för att informanten så önskade, men även för att denne skulle infinna sig på neutral mark för ostört samtal. Men för att komplettera mina intervjuer har jag även gjort observationer.

2.2 Observation

Observationer har jag delvis gjort i de skolor jag närvarat på, detta främst för att söka skapa mig en helhetsbild av informanternas uttalanden, men även för mitt eget intresse att länka informanternas berättelser till den miljö de befinner sig i, det vill säga skolan. Observation anser jag vara ett bra komplement till min fältundersökning, dels för att vara neutral och studera individerna i den miljö de befinner sig i, men även för att få en bild av diskrepansen mellan eleverna i skolan (Esaiasson mfl 2009). Vid ett tillfälle närvarade jag på lektionstid under en förmiddag, jag var delvis aktiv, delvis passiv. Aktiv var jag i och med att jag satt med och var till viss del aktiv i lektionens samtal, när jag backade och var mer passiv kunde jag studera den relationella kommunikationen mellan lärare och elever. Under observationen fördes anteckningar. Observation som komplement till min studie har varit givande, då jag fått

mig en bredare bild kring föreliggande fenomen, det har även varit ett steg till att vinna tillträde till några av informanterna.

2.3 Urvalsgrupp

Spridningen på urvalsgruppen är ett strategiskt urval (Esaiasson 2009), med kännedom kring spridningen av individer i kommunen har jag valt att få med rektorer, elever och lärare. En rektor förlagd vid en kommunal gymnasieskola, samt en rektor som arbetar på en fristående gymnasieskola. Den sistnämnda arbetar vid en skola som erbjuder individer med ADHD, Asperger alternativt Autism att fullfölja sin skolgång. Vidare har jag valt att intervjua sex stycken elever som studerar vid dessa skolor. Fokus har legat vid att nå en spridning gällande kön, etnicitet, funktionsnedsättning, sexuell läggning samt ålder.

Varför jag inte har genomfört en kvantitativ undersökning, är dels på grund av tidsbrist, men även då ämnet kräver enligt min mening en diskussion. Mina erfarenheter under projektets gång, är att ämnen som mänskliga rättigheter är diffusa begrepp och både lärare och elever saknar kunskap kring dessa rättigheter. Rättigheterna används i många olika meningar, vilket gör att den egentliga betydelsen blir luddig och svårhanterlig. Efter varje intervju med elever, har jag blivit ombedd att förklara rättigheterna samt dess betydelse, vilket även speglar den okunskap som föreligger ämnet, men togs emot positivt av informanterna.

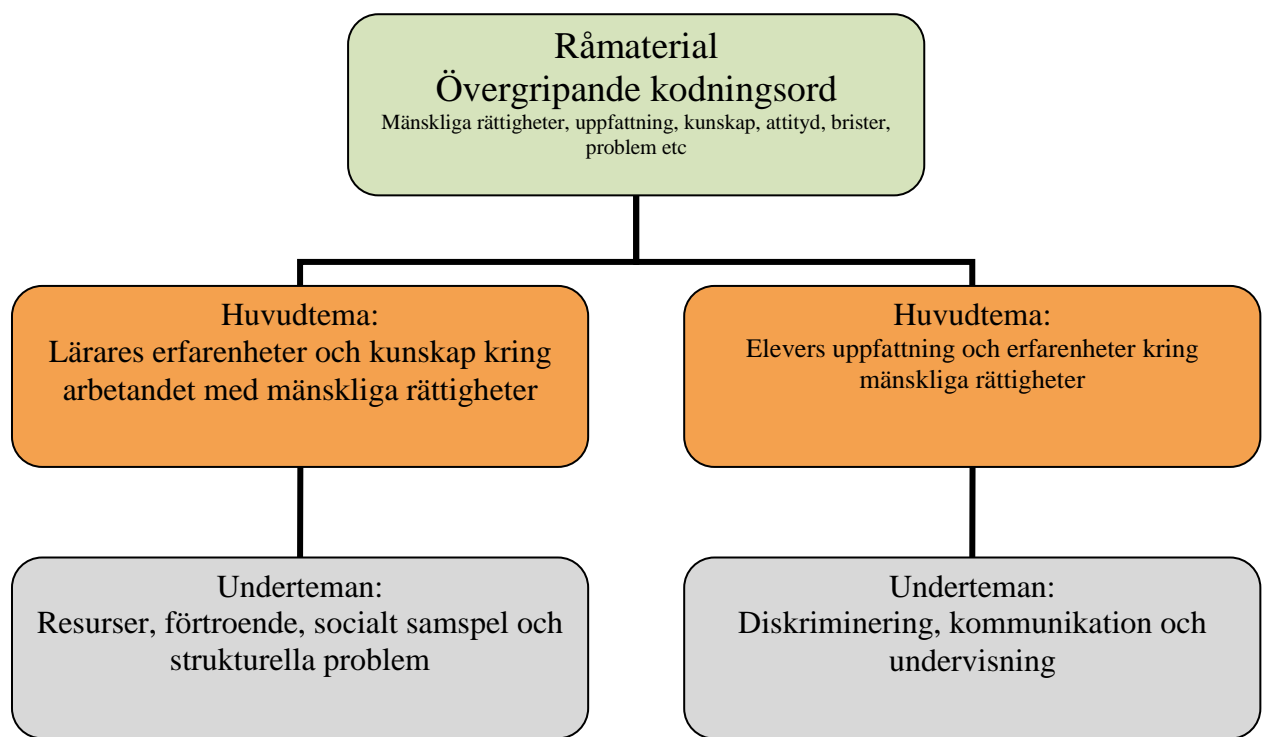
Inför varje intervju, tydliggjorde jag den etik som mitt projektarbete tar fasta vid. Detta innebär ett samtycke från samtliga informanter, dess anonymitet och att materialet inte kommer användas i något annat syfte än ovanstående (Esaiasson mfl. 2009). Samtliga intervjuer har spelats in på mp3-spelare och anteckningar fördes under varje intervju som varade i cirka en timme. Efter intervjun har jag i samråd med informanten även gått igenom frågorna, för att försäkra mig om att svaren är korrekt besvarade. För att skydda informanternas identitet har jag valt att benämna dem i siffror, exempel informant 3. Se bilaga 1 för presentation.

2.4 Transkribering av material

Efter varje intervju har jag sammanställt och renskrivit mina anteckningar med bandinspelningen, detta för att minnet då är färskt samt att mycket viktig information kan gå förlorad om detta görs vid annat tillfälle (Esaiasson 2009).

Därefter har materialet kodats enligt Richard E. Boyatzis (1998) tematiska analys samt kodnings schema. Genom råmaterialet som är allt insamlat material, har jag sökt efter upprepade teman. Dessa teman reduceras ytterligare och av dessa skapas koder som genomsyrar materialet. När denna process är gjord, har jag gått tillbaka till råmaterialet för att återigen granska och se om viktig information gått förlorad. Detta är en process som enligt Boyatzis (1998) är legitim och användbar till kvalitativa intervjuer och fungerar som ett redskap under hela projektprocessen.

Figur:1

Denna mall underlättar kodningsarbetet och analyserandet av materialet. Under intervjun skrevs många sidor handskriven text. Detta har då brutits ner och reducerats genom att finna huvudteman och underteman. Av detta har koder kommit fram som vidare använts i resultatdelen av materialet (Boyatzis 1998).

2.5 Avgränsning

Södertälje kommun utgörs av en mångfald befolkning, att tillfråga samtliga medborgare i kommunen har inte varit relevant, då tid och ekonomi är två drivande begrepp som begränsar

detta projekt. Jag har därför valt att intervjua lärare, rektor samt elever som går i särskola, samt kommunal skola då jag anser att de, enligt mänskliga rättigheter skall få möjligheten att göra sin röst hörd. Jag har kommit i kontakt med lärare genom att ringa till en skola förlagd i Järna som är en ort inom Södertälje kommuns gränser. Vidare har jag fått mailadresser av Mohamed Zaalouk som är samordnare och utbildningsansvarig för lärare och rektorer i kommunen. Det har inte varit möjligt för mig att låta samtliga lärare och elever komma till tals, men en spridning av ovannämnda anser jag vara legitim för detta projekt. Det skulle dock varit ett bra komplement att genomföra en enkätundersökning för att nå fler och fylla med ytterligare information. Detta är något som ej inryms i detta projekt, men skulle vara ett gediget alternativ vid en eventuell fortsättning på detta projekt.

2.6 Studiens tillförlitlighet

Att studera implementeringen av mänskliga rättigheter i Södertälje kommun handlar om att omvandla begreppet till operationaliserbara indikatorer och kan vara problematiskt i rådande fall (Esaiasson mf. 2009). Mänskliga rättigheter är tydliga i sin mening, men svåra att mäta. Jag har dock försökt bryta ner dem till mätbara indikatorer för att kunna tillförse denna studie validitet i den mån jag avsett att mäta det jag påstått att mäta (Esaiasson mfl. 2009).

Exempelvis har jag brutit ner artikel 19 ”Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet”, genom att ställa frågor som ”upplever du att du får uttrycka dina åsikter”.

Artikel 26 åsyftar till rätten till utbildning, däri har jag ställt frågor till informanterna såsom ”upplever du att du får din utbildning tillgodosedd”. Se bilaga 3 för intervjuguide samt bilaga 5 för artiklar om de mänskliga rättigheterna. Detta har jag gjort för att försöka mäta kunskapen om de mänskliga rättigheterna bland elever, lärare och rektorer.

Skulle denna studie upprepas i Södertälje kommun av annan forskare bör ett snarlikt resultat observeras. Jag är dock medveten om att samtliga medborgare i kommunen ej kommit till tals, därav kan denna studie inte tala för samtliga. Men under de förutsättningar som studien innehåller, så som metodologiskt tillvägagångssätt samt analysarbete, bör denna studie kunna ses som tillförlitlig i den mån syftet avser, då jag har grundat mina intervjufrågor utifrån mänskliga rättigheter och kodat detta med ett beprövade metoder. Jag vill dock tydliggöra att studien ej har för syfte att generaliseras, utan vänder sig till de skolor och den målgrupp jag valt att fokusera på i kommunen.

2.7 Disposition

Inledningen till denna studie har för avsikt att bjuda in läsaren på ett problemområde följt av

syfte och frågeställning. Sedan har ni nu tagit del av metod delen där jag förklarat mitt tillvägagångssätt, gällande empiri, intervjuer, observationer och bearbetning av material. Nedan återger jag i avsnitt 3 en kort historisk bild av Södertälje, med bakgrundsfakta och statistik. Därefter tar jag upp i avsnitt 4 mitt teoretiska resonemang som varit ett verktyg under studiens gång, Norbert Elias figuration etablerade och outsider har bidragit till att förstå fenomen som jag mött under min tid på fältet, liksom Erving Goffmans rollteori har jag under min observation haft stor nytta samt ökad förståelse i huruvida individer i olika sammanhang påverkas av varandra. I avsnitt 5 redogör jag för tidigare forskning och publikationer, med en presentation om mänskliga rättigheter som denna studie grundar sig i och efterföljs av Malin Jigvall studie genomförd i Södertälje som handlar om ungas syn på diskriminering och konflikter. Därefter har jag redogjort för Södertälje kommuns skol mall, vilket är riktlinjer för skolundervisning samt nybyggnationer i kommunen. I anslutning till detta genomförde skolinspektionen en granskning som rapporterades under min tid på fältet, denna ansåg jag relevant för detta ändamål och har således gjort en presentation av denna.

Sedermera följer avsnitt 6 som är resultatdelen, vilket är uppdelat om två, där den första delen är resultat från lärare medan andra delen är elevernas resultat, detta avslutas med en sammanfattande analys i avsnitt 7 av det insamlade materialet. I nästkommande avsnitt 8 diskuterar jag slutsatser och tydliggör mina frågeställningars besvaranden samt presenterar förslag till fortsatt forskning.

Slutligen i avsnitt 9 ger jag förslag till kommunen och kommunstyrelsen vad de, utifrån resultatet, kan arbeta med för att främja och tillgodose mänskliga rättigheter i Södertälje kommun.

2.8 Begrepps diskussion

I denna studie har jag använt mig av begrepp som ofta används något sporadiskt, jag har därför valt att tydliggöra dem. Ett begrepp som jag använder är *resurser*, i denna studie syftar jag dels på den summa pengar som skolorna har att tillgå, det vill säga elevpeng och andra ekonomiska bidrag som skolor i Södertälje förses med. Begreppet syftar även till de materiella ting som interiörer, datorer och skolmaterial. *Social kompetens* är ett annat begrepp som jag använder mig av i denna text, begreppet används i många avseenden, men åsyftar till att ha god förmåga på ett konstruktivt sätt hantera konflikter och förmågan att tillmötesgå individer med tolerans samt förståelse. Begreppet förklaras enligt Dahlkvist (2002) att social

kompetens även handlar om samarbetsförmåga i grupp (Dahlkwist 2002). När lärare och elever möts i en miljö som skolan, är ett samarbete dem emellan en förutsättning, det krävs en social kompetens, alltså förmågan att se, vara lyhörd och närvarande, för att skapa en god arbetsmiljö. Det handlar även att ha självinsikt och vara medveten om sina egna brister och styrkor (Dahlkwist 2002). *Diskriminering* är ett begrepp med olika innebörder, dels finns åldersdiskriminering, där människor särbehandlas på grund av sin ålder. Giddens (2007) menar att det finns en föreställning att individer som fyllt 65 inte är brukbara på arbetsmarknaden, vilket är felaktigt. Det finns även etnisk diskriminering som innebär en särbehandling av individer med olika etniska bakgrunder, Gunner (2005) skriver att detta är förekommande på den svenska arbetsmarknaden, individer vilka söker arbete och erhåller meritkrav kan i vissa fall bli särbehandlade på grund av sin etniska bakgrund. Diskriminering kan även ses som negativ särbehandling på grund av ålder, kön, etnicitet, sexuell läggning. Nationalencyklopedin beskriver diskriminering enligt följande:

Diskriminering, särbehandling (av individer eller grupper). Man brukar skilja mellan värdeneutral diskriminering och positiv diskriminering respektive negativ diskriminering. I dagligt tal avser man den negativa formen, dvs. särbehandling på grund av hudfärg, kön, språk, sexuell läggning, religion, politisk uppfattning e.d. som innebär olägenhet av något slag. Strukturell diskriminering innebär att t.ex. regler i ett socialt system får diskriminerande konsekvenser (Nationalencyklopedin)

Med *strukturella problem* menar jag att ett problem inte är påverkat eller orsakat av individer i sina vardagliga handlingar, det vill säga på en mikronivå utan påverkas av lagar, direktiv och politiska system vilket även kallas för makrosociologi och är ett sätt att studera organisationer och strukturförändringar, Giddens (2007) anser detta vara viktigt att väga in för att förstå hur individer handlar i sin vardag:

En makroanalys är viktig om vi ska kunna förstå den institutionella eller strukturella grunden för vanliga handlingar. Hur människor lever i sin vardag påverkas i hög grad av de generella ramar inom vilka de befinner sig – vilket blir uppenbart om vi jämför dagliga aktiviteter i en europeisk storstad med dem som finns i ett traditionellt samhälle (Giddens 2007:42)

Att ta hänsyn till statliga organisationer och politiska system vilka befinner sig på en strukturell nivå kan leda till konsekvenser och beröra individer på mikronivå, alltså individnivå.

3. Bakgrund

Södertälje kommun är och har varit en industristad som ligger i nära anslutning till Stockholm samt internationell infrastruktur och upplevs som framgångsrik, med inte minst Astra Zeneca och Scania i spetsen. Under 60-talet började industrin expandera i staden, därav ökades befolkningen i snabb takt och stadsdelarna Hovsjö, Ronna, Geneta och Fornhöjden satsades det på bostadsbyggnationer vilket även fortsatte då industrin började avta under 70-talet. Lägenheter stod tomma och folk flyttade ifrån dessa områden. Samtidigt under denna period började assyrier och syrianer flytta till staden, de tomma lägenheterna tillsattes och fick en etnisk karaktär, dessa områden blev stämplade som ”invandrarområden” (Lindström 2002). Detta har dock medfört en boendesegregation, då individer mestadels vill bo nära sin släkt och vänner, där kultur och normer delas. Pripp (2001) menar att en förklaring av detta kan vara att assyrier/syrianer under lång tid befunnit sig i diaspora och av den anledningen stärker sina band genom att gruppera sig inom samma område för att på sikt bli ett enat folk på gemensam plats (Pripp 2001).

Södertälje kommun är Sveriges tjugonde största kommun och bebos av 85 270 medborgare. Kommunen ligger cirka 3 mil söder om huvudstaden Stockholm. Medelåldern är enligt 2008 års beräkningar 38,9 (Skolinspektionen 2011) varav riket samma år 41,0 (Statistiska centralbyrån). Arbetslösheten är relativt stor jämförelsevis med riket i sin helhet på 3,7. I Södertälje uppnås en siffra på 6,4 % utgöras av arbetslöshet enligt en rapport från arbetsförmedlingen genomförd i januari 2011 (Skolinspektionen 2011). Medelinkomsten är dock högre än genomsnittet i landet, men skillnader råder i de olika kommundelarna. Stora inkomstklyftor resulterar i fattigdom. Enligt en årsrapport från Rädda barnen utgörs barn mellan 0-17 år 20,4 % av ekonomisk utsatthet och kan benämnas med fattigdom i Södertälje (Barnfattigdomen i Sverige, Års-rapport 2010).

Utbildningsnämnden är styrande för skolverksamheterna i Södertälje, medan kommundelarna har kommunalnämnder som ansvarar för skolverksamheterna i Enhörna, Järna, Hölö-Mörkö och Mölnbo. Kommundelarna har egen budgetplan och har egen beslutsfattning inom varje område. I kommunen finns det 10 fristående skolor och 16 grundskolor (Skolinspektionen 2011). För att närma mig detta fält har jag använt mig av framstående teoretiker, som förklarar hur fenomen liksom Södertälje kan förstås utifrån.

4. Teoretiskt resonemang

För att lättare kunna förstå den problematik som råder i kommunen har jag tagit del av två sociologer, Norbert Elias och Erving Goffman. De förklarar utifrån teoretiska begrepp hur fenomen kan uppstå samt hur vi utifrån dem, kan tolka empirin. Den teoretiska delen kommer ej att prägla min analys, den har mestadels varit ett verktyg för mig huruvida jag tolkat min empiri. Jag redogör nedan kortfattat ett resonemang kring ovannämnda författare.

Goffman (2009) förklarar vårt sociala liv som ett skådespel. Det finns en scen där individer blir iakttagna av en publik, på scenen spelas olika roller beroende av vilken publik som iakttar. Rollerna påverkas således av att individerna är medvetna om sina handlingar och av vilka som definierar scenen. Scenen har en bakre samt en främre region, där den främre tillåter publiken att ta del av det som inom bestämda ramar skall visas, medan den bakre är dold för publik eller iakttagelser samt för utomstående. I den bakre regionen krävs ett samtycke om deltagande, exempelvis medlem av teamet. Team definieras med en grupp individer, vilka har en nära relation till varandra. Inom teamet delas information, som inte alltid bör läcka utanför teamets gränser. Teamet stärks i och med informationssyftet, men kan även påverkas om en medlem av teamet ej är närvarande. Inom teamet finns det angivna roller för var och en, vilket även bidrar till temats dynamik.

Ett team är en gruppering, men inte en gruppering i relation till en social struktur eller social organisation utan snarare i relation till en interaktion eller till en serie av interaktioner under vilka den relevanta definitionen av situationen upprätthålls (Goffman 2005:95)

Beroende av kontext samt social interaktion påverkar vi vårt agerande samt uppträdande inför andra. Alla har vi våra hemligheter som vi gör när ingen iakttar oss, vilka vi absolut inte talar om eller visar öppet för andra. Vi uppträder således ofta utifrån vad vi själva tror förväntas av de vi uppträder inför. För att exemplifiera detta, vill jag illustrera med ett eget exempel. När jag för första gången skulle närvara vid ett seminarium, visste jag inte riktigt vilka koder som var gällande. Jag visste dock att det förväntades av mig någon form av recension av ett kapitel i en bok. Jag känner inte till mina gruppmedlemmar, men intar en roll, som jag till en början inte riktigt kände mig bekväm i. I rummet märkte jag hur jag förde mig så som jag upplevde att andra förväntade sig hur jag skulle föra mig. Ständigt möts vi av konstellationer som dessa. Är rummet och medlemmarna av trygg karaktär, kan en mer avslappnad roll föras, är fallet

omvänt så kan det upplevas stelt och otryggt. Vi klär oss och talar på olika sätt beroende av publik och kontext. Ibland försätter vi oss i roller som kan vara svåra att ta sig ur som vidare resulterar i att vi skall uppfylla samt upprätthålla denna roll.

Roller kan även påverkas enligt Elias (1999) av kontext och tid, platsens betydelse och tidsserien vid platsen påverkar sociala företeelser. Sociala sammansättningar eller band behöver till en början inte vara särskilt starka, men intar nya människor platen har banden och sammansättningar en tendens att förstärkas. Gruppens sammanhållning stärks genom att utesluta andra att vara delaktiga och mer eller mindre frysa ut andra. Detta reproduceras genom att de som först är bebodda på platen intar en maktposition och har därmed kontroll över arbeten och det sociala livet. Samhället delas upp i olika skikt och bibehåller någon form av indirekt hierarki.

Utöver dessa teoretiker har jag även använt mig av tidigare forskning och publikationer vilka mitt arbete även grundar sig på.

5. Tidigare forskning och publikationer

Jag har tagit del av en tidigare studie utförd i Södertälje kommun som delvis ligger till grund för detta arbete. Vidare har jag tagit del av skolinspektionen som släppte en rapport under min tid på fältet, denna rapport har jag valt att ta med, då jag anser den vara relevant för mitt syfte. För att skapa mig en bredare bild har jag även valt att bifoga kommunens egen skolmodell och vägt mitt resultat gentemot dessa skrivelser. Istället för teori i min förhållning präglas denna studie av mänskliga rättigheters principer. Detta innebär att jag grundar min studie i mänskliga rättigheter och har för avsikt att lägga fokus vid dem.

5.1 Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter är ett begrepp som ofta nämns med diffus definition, medan mänskliga rättigheter i sitt innehåll är klart och tydligt definierat kring olika områden. Exempelvis ”Ingen får hållas i slaveri eller trældom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna” (Artikel 4). Däremot kan rättigheterna användas till vardags för att hävda sin egen rätt och få sin vilja igenom. Mänskliga rättigheter används inte alltid i den mån den är avsatt för, men det föreligger även bristande kunskap kring just mänskliga rättigheter.

Förenta Nationernas (FN) allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna antogs 10 december 1948¹ syftet var att människan är av samma släkt och skall där erhålla samma grundläggande fri och rättigheter. FN ses som den globalt viktigaste organisationen, vilka arbetar för mänskliga rättigheter, ett av de tre största uppdragen förutom säkerhet och utveckling. Konventionen innehåller 30 artiklar vilka redogör huruvida rättigheterna skall gälla (se bilaga 5). Mänskliga rättigheter är globala och skall vara alla gällande oavsett sammanhang, etnicitet, kön eller kultur. Alla är födda till fria individer och skall besitta likadant värde. Rättigheterna finns inskrivna i folkrätten samt internationella överenskommelser. Rättigheterna är juridiskt bindande när en stat ratificerat Mänskliga rättigheter och är därmed bundna till protokoll och konventionen, politiska antaganden utgörs av mänskliga rättigheters deklARATIONER samt förklaringar.

Sedan rättigheten antogs 1948 har konventionen kompletterats med ytterligare konventioner, bland annat tillkom konventionen angående flyktingars rättsliga ställning. Denna konvention antogs 1951 och ratificerades av Sverige 1954. 1966 kompletterades mänskliga rättigheter med ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. 1979 antogs konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor och 1998 kompletterades mänskliga rättigheter angående barns rättigheter. Redan så sent som 2006 antogs konventionen om rättigheter för individer med funktionsnedsättning och ratificerades 2008 av regeringen i Sverige². Idag innehåller FN's konvention om de mänskliga rättigheterna bland annat rätten till frihet, rätten till liv, förbud mot tortyr, slaveri och slavhandel. Regler kring rätts säkerhet och rätt till familjeliv, tanke och religionsfrihet inryms inom dessa rättigheter. Vidare ingår rätt till yttrandefrihet, rätt till arbete, förening och församlingsverksamhet. Rätten till god hälsa och samt rätt till säkert sexliv utan våld och tvång. Rätt till utbildning, minoritetsrättigheter och ursprungsbefolkningens rättigheter. Mänskliga rättigheter som ej följs sanktioneras, exempelvis i väpnade konflikter³.

Mänskliga rättigheter skyddas i Sverige enligt Sveriges grundlag. Ansvaret för att rättigheterna inte överträds åligger regeringen samt den kommunala förvaltningens ansvar. EU skall bygga på demokrati, respekt och frihet och skall därför värna om de mänskliga

¹ http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?action=pod_show&id=71&module_instance=6

²

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/faq/?module_instance=3&action=question_show&id=3800&category_id=31

³ http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=11&module_instance=3&action=pod_show&navid=1&subnavid=11&subnavinstance=3

rättigheterna i dess politiska antaganden. År 2000 antogs stadgan om grundläggande medborgerliga, politiska, ekonomiska och sociala rättighet och genom Lissabon fördraget skall dessa rättigheter vara juridiskt bindande⁴.

Det är förekommande att individer med annan etnisk bakgrund än svensk, upplever diskriminering vid arbetsansökning. De upplever att de har den kompetens som krävs för ett arbete men blir nekad om ansökaren exempelvis har för avsikt att bära slöja. Detta är ett exempel som Göran Gunner (2005) tar upp och menar att det föreligger en diskrepans mellan religionsfrihet samt diskriminering (Artikel 18). Saken blir gällande huruvida vi i praktiken använder oss av mänskliga rättigheter, samt hur dessa tas i anspråk. Flyktingbarn som lider av apatiskt tillstånd i Sverige är många och når inte barn och ungdomspsykiatri utan hamnar istället inom öppenvård, detta är även ett fall för mänskliga rättigheter, artikel 3 (Gunner 2005). Det är alltså viktigt att mänskliga rättigheter finns, men inte nog med det, rättigheterna bör vara implementerade och erhålla en större och bredare medvetenhet. Mänskliga rättigheter och demokrati går hand i hand, detta för att värna om att människan är född till lika rätt, men i verkligheten saknar samma villkor och förutsättningar. Kränkning av de mänskliga rättigheterna kontrolleras av olika kontrollmekanismer, bevakningskommitté kontrollerar huruvida länder följer och efterlever de antagna artiklarna. Det finns även *general comments* som tydliggör hur en konvention skall tolkas samt innebörden av den. Kontroll av länder utförs vanligen vart fjärde år via rapporter som skall lämnas in till kommittéerna. FN:s kommittéer är vanligen (Gunner 2005:27)

- Kommittén om eliminering av rasdiskriminering (1969)
- Kommittén för mänskliga rättigheter (1976)
- Kommittén mot diskriminering av kvinnan (1982)
- Kommittén mot tortyr (1987)
- Kommittén om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (1987)
- Kommittén om barnets rättigheter (1991)
- Kommittén om skydd för alla migrantarbetare och deras familjers rättigheter (2003)

Mänskliga rättigheter har en högkommissarie som skall ansvara för rättigheterna och vara

⁴http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=9&module_instance=6&action=pod_show&navid=1&subnavid=9&subnavinstance=6

verksam inom olika åtaganden gällande mänskliga rättigheter (UNHCR⁵) tre fokusområden föreligger dessa (Gunner 2005:28)

1. Samla in och analysera information om mänskliga rättigheter och vara policyskapande
2. Ge stöd till mänskliga rättighetsorgan inklusive att harmonisera och koordinera mekanismer och procedurer kring mänskliga rättigheter
3. Agera för att stödja och skydda mänskliga rättigheter

Vidare samarbetar den svenska domstolen samt EU-domstolen för att värna om dessa rättigheter, tillsatta ombudsmän arbetar även konstruktivt för att behandla ärenden som kränker mänskliga rättigheter, bland annat justitieombudsmannen (JO) och Diskrimineringsombudsmannen (DO) vilka tar emot ärenden från medborgarna i Sverige som upplever sig kränkta eller illa behandlade (Gunner 2005). Mänskliga rättigheter kan även ses som ett skydd mot diskriminering, vilket jag det relevant att ta del av en tidigare studie som handlar om diskriminering och konflikter.

5.2 Diskriminering och konflikter

Under vårterminen 2010 utförde Malin Jigvall en undersökning i Södertälje kommun för att se ungdomars attityd och syn på konflikter samt diskriminering. Urvalsgruppen bestod av båda könen samt olika etniciteter, totalt var de 15 stycken som intervjuades. Resultatet påvisar en skildring av åsikter grupperna emellan. Dels var begreppet diskriminering av olika innebörd och kunde uttryckas på olika sätt inom fokusgruppen. Resultatet påvisat att bristen av kunskap kring de olika kulturerna samt religionerna stigmatiserade problem kring diskriminering samt konflikter. Tid och rum spelade även en stor roll huruvida informanterna såg på konflikterna. Det vill säga att det uttrycks i rapporten att nyanlända individer, individer som kommer andra länder än europeiska, kunde stötas bort och därmed få en underordnad position exempelvis i skolan.

Jigvall (2010) skriver att konflikter, både retoriska men även fysiska, utlöses när grupperingar mellan nyanlända och etablerade möttes, att markera sin plats och sin position anses vara av

⁵ ”FN:s flyktingkommissarie (engelska *United Nations High Commissioner for Refugees*), opolitisk humanitär organisation med uppgift att bevaka flyktingars skydd och rättigheter, med stöd i flyktingkonventionen (1951) och tilläggsprotokollet (1967). Verksamheten har alltmer inriktats på att förhindra uppkomsten av flyktingsituationer genom humanitära hjälpinsatser. UNHCR har tilldelats Nobels fredspris två gånger, 1954 och 1981” Källa: <http://www.ne.se/unhcr>

stor vikt ungdomarna emellan. Resultatet visar även att svenskfödda ungdomar upplevs som oberäknliga och opålitliga, av syrianer (Jigvalls benämning) vilket skapar diskrepans mellan dem och utlandsfödda. Makt, okunskap, tillit och diskriminering är återkommande begrepp i rapporten som beskriver den ojämlika struktur som föreligger kommunen. Att visa sig rädd är lika med att visa sig svag, vilket bland ungdomar kan vara en stor nackdel, även i relation till andra. Konflikterna tycks bero på de olika religioner och kulturer som möts och smälts samman, detta tros dock, enligt resultatet bero på bristande kunskap, rädsla samt oförståelse. Föräldrar tycks även ha en viss inverkan på ungdomar gällande konflikter, de äldre tycks ha en större acceptans och förståelse vilket de unga saknar. Den äldre generationen vill inte reproducera konflikter, troligtvis då många härstammar från konfliktdrabbade länder enligt Jigvall. Ungdomarna trodde även att konflikter kunde bero på att föräldrarna inte vill att deras barn skall interagera med människor från andra kulturer.

I studien visar det sig att diskrimineringen kunde enligt ungdomarna tas i uttryck direkt eller indirekt och talar om termer som outsider och insider. Många ungdomar upplever att de inte kan vara sig själva utan måste leva upp till en förväntad roll för att passa in och uppnå acceptans inom sin vänskapskrets. Attityd är inte alltid av positiv karaktär, men blir ett vapen för att ingå i en relation med andra. Inom kretsen av vänskap läggs vikt vid att upprätthålla makten eller att nå den. Detta anses vinna legitimitet hos andra och på så vis få ökad respekt. Att lösa föreliggande problem, menar ungdomarna, att utbildning krävs i olika former. En viktig del var ökad kunskap och inte dra för stora slutsatser huruvida du är kille eller tjej, gällande deras kapacitet till att utföra exempelvis olika typer av arbeten. Ökad kunskap om kulturer och våga utöka sin bekantskapskrets, menar en ungdom kan minska segregeringen i Södertälje. De efterfrågar även kunskap och utbildning kring rasism, diskriminering samt konflikter, men i mindre grupper för att minimera risken för gruppsyck och otrygghet. Gruppsyck och osäkerhet går hand i hand med stigmatisering av diskriminering och konflikter, för att detta skall elimineras snarare än stigmatiseras, krävs utbildning om mindre grupper enligt ungdomarna.

Jigvall (2010) menar att bostadsområdet har stor betydelse för ungdomarna och vilka som tillträdde platsen först eller har bebott platsen längst. De flesta har någon gång blivit utsatta för slagord, diskriminering eller liknande och menar att problemet behöver beaktas med stor respekt för att minska klyftorna och öka acceptansen. Södertälje kommun har riktlinjer och rekommendationer som skall följas av skolverksamheterna i form av en skolmodell som kort

redovisas nedan.

5.3 Skol modellen

Södertäljes skol modell är för blotta ögat färgsprakande samt välarbetad och sätter nytänkande, kreativitet, trygghet och kvalitet i fokus. Modellen ger riktlinjer för nybyggnation, det pedagogiska lärandet samt arbetsformer. Modellen åsyftar till att främja olika typer av inlärningsätt, exempelvis individuellt lärande och miljöns påverkan på eleven, likaså skall modellen främja för individuellt lärande och målstyrd undervisning. Flexibla arbetsmiljöer skall erbjudas och skall anpassas med inredning. Skol modellen skall även skapa socialt utrymme för elever där både kultur och lärande står i fokus. Modellen är individanpassad, där varje skola har sin egen profil. Skolan skall erhålla god kvalitet, både utseendemässigt men även funktionellt, där helheten bör ses utifrån de behov och förutsättningar som finns. Modellen skall även främja de miljökrav i Agenda 21⁶ som är en handlingsplan för att undanröja fattigdom och främja för hållbar utveckling. I sin helhet åsyftar modellen till att främja för god miljöanpassning, individuellt lärande och kunskapskvalité (Södertälje kommuns skolmall). Skolinspektionen utför tillsyn i skolverksamheterna, en rapport släpptes under min tid på fältet som är relevant för denna studie att ta med.

5.4 Skolinspektionen

Skolinspektionen har genomfört en tillsyn i Södertälje kommun och bekräftat en rad olika brister, många av bristerna kom även skolverket fram till under sin tillsyn 2005 (Skolinspektionen 2011). Kunskapsmässigt har meritnivån sänkts sedan år 2009 och åtgärder efterlyses omgående. Rapporten kritiserar den kunskapsbrist rörande det svenska regelverket bland medlemmar i kommundelsnämnden. Södertälje kommun har sedan millennieskiftet tagit emot i snitt 100 nya invånare per månad, främst från Irak. Bostadsbristen i kommunen gör sig gällande och skolsystemet har hög belastning. Politiker i kommunen bör vara medvetna om föreliggande brister i Södertälje och främja för att tillgodose varje individ i kommunen dess kunskapsförutsättningar. All undervisning behöver lägga större vikt vid språkundervisning och integrera språk och kunskap i ett sammanhang. Kvalitén på undervisningen är bristfällig och behöver rikta undervisningen till en nivå där interkulturella perspektiv får ta plats, detta skapar möjligheter att olika kulturer kan mötas. Skolinspektionen har tagit fasta på den hemspråksundervisning som finnes och erbjuds främst arabisktalande,

⁶ <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/86/84/6de2900f.pdf>

vilket gör att andra elever saknar dessa förutsättningar i kommunen.

Rutiner i uppföljningsarbetet brister från rektorernas håll, men även på kommunens nivå. Kommunen erhåller ett resurscentrum, men bör se över vilka resurser som behövs och se om de uppfyller de mål som efterfrågas. Kunskapsbrister bland personal ifrågasätts och ber kommunen se över om kompetensen är tillräcklig för personalens ändamål. Kommunen bör vidta åtgärder för att samtliga elever erbjuds en trygg miljö i skolan. Elever upplever ofta att de är otrygga och får uppleva kränkande behandling. Tillsynens brister kan läsas i punktform i bilaga 4.

5.5 Operationalisering

Enligt tidigare forskning, är konflikter och diskriminering något som många ungdomar upplever i Södertälje. Mänskliga rättigheter är ett lagstadgat skydd för individer som upplever att de ej åtnjuter lika värde samt rättigheter och kan åberopa dessa rättigheter om de upplever kränkning eller olika typer av diskriminering. Därav är det viktigt med studier som denna, som blottlägger medvetenheten kring dem och hur de efterlevs, både på kommunal nivå samt på individnivå. Utanförskap och diskriminering präglar samhället idag, därför har jag brutit ner rättigheterna till mätbara indikatorer, med tidigare forskning i betänkandet. För att ytterligare förstå och förklara de problem som återfinns i Södertälje har begrepp som etablerade och outsider av Elias (1999) varit ett verktyg för att operationalisera denna studie och finna mätbara indikatorer till att nå resultatet av mitt insamlade material.

6. Resultat: Lärare och elevers kunskaper och erfarenheter kring mänskliga rättigheter.

Av det insamlade material jag förfogat över, har intresseväckande resultat lyfts fram. Efter transkriberingen kom jag fram till några övergripande teman som jag redovisar nedan. Ett av de största problemen är resursfrågan, många lärare upplever att resurserna är knappa och orimliga gentemot de krav som ställs. Liksom förtroende och socialt samspel spelar en viktig roll i mötet med eleverna, är detta bristande påverkas elever samt lärare. Det föreligger även strukturella problem som påverkar undervisningen och elevernas lärande.

Många av eleverna har upplevt diskriminering i och utanför skolan och saknar tillräckliga kunskaper om mänskliga rättigheter. Bristande kommunikation är vanligt förekommande mellan lärare och elever, vilket medför att missförstånd uppstår. Bristande undervisning i

mänskliga rättigheter är något som många elever påtalar som problematiskt, då eleverna gärna ser mer av detta i undervisningen.

6.1 Bristande resurser

Mina frågor kring hur lärare implementerar mänskliga rättigheter i klassrummet, fick olika svar. Informant 6 menar att det inte behövs egna lektioner i mänskliga rättigheter, snarare skall dessa färga samtliga lektioner, en lärare citeras:

Det borde ju vara grundläggande inom undervisningen att prata om demokrati, jämställdhet, diskriminering och hedersrelaterat våld, jag tror att detta är bristande i vår skola eftersom många lärare är inkompetenta (---) Ingen förutom jag då, väljer ju att jobba i en kommun som Södertälje om det finns andra skolor som även erbjuder högre lön informant 6.

Han menar att skolan inte erbjuder lika hög lön till sina anställda, som i andra skolor och att detta leder till att de sämsta lärarna hamnar i Södertälje. Delade meningar råder bland lärare i kommunen. Å ena sidan är samtliga lärare eniga med att arbetet kring unga är svårt och de saknar verktyg för hur detta skall utformas. Å andra sidan tycks det råda diskrepans mellan lärare i grundskola och särskola. Lärare i grundskola menar att det stora problemet med diskriminering samt motsättningar mellan eleverna handlar om kunskapsnivå. Läraren menar att ”Syrianer inte har ett skriftspråk och hamnar då i underläge i förhållande till irakier” (informant 1). Detta skapar en annan typ av makt menar informant 1. Att som syrian tvingar upprätthålla en mer aggressiv makt jämt emot andra elever. Detta infekterar således lektioner som raster och sprider sig i någon form av gruppsytryck. Informanten menar även att lärare i allmänhet saknar entusiasm och förståelse, vilket även kan vara en bidragande faktor kring arbetandet med ömsesidig respekt. Mänskliga rättigheter bakas in i lektionerna, men är diffusa. Informant 1 hävdar att det mer är ett skällsord snarare än kunskapsberättigande.

En lärare i särskola menar att undervisningen ställer alldeles för höga krav på elever med olika förutsättningar och anser att detta bör omvandlas omedelbart. Informant 3 har anpassade verktyg i form av ”tårtbitar” vilka visar genom ett datorprogram vad eleven åstadkommit snarare än vad eleven inte uppnått. Detta är en liten del i det stora hela som skapar en positiv atmosfär i lärandet, om inte minst när det gäller mänskliga rättigheter och värderingar. Problemet som föreligger kommunen är av omfattande karaktär och problemen tycks vara olika beroende av skola läraren säger:

Framförallt krävs det ett grovt arbete om inte minst redan i förskolan att printa in vett och goda värderingar bland barnen, i alla fall i en kommun som Södertälje informant 1.

Informant 1 har länge arbetat som lärare och informanten ser utvecklingen gå framåt, men att det saknar både kunskap, resurser och entusiasm. Lärare upplever att många forskare kommer och vill säga åt dem vad de skall göra, men att detta inte är önskvärt. Kunskaper kring mänskliga rättigheter verkar undervisas lite då och då, inbakat i all undervisning till viss grad. Men konkret undervisning föreligger dock ej. Att utveckla individuella lösningar vore enligt läraren det mest ultimata:

Vi arbetar så på den här skolan, och lägger inte vikten vid själva resultatet, snarare vid elevens egenskaper. Jag tror att detta är ett stort problem i skolor över lag, kraven är för höga och svåra att uppnå, vilket ger motsatt effekt. Informant 2

Informant 2 hyser en otålig sympati för kommunen, likaså andra lärare och rektorer. Samtliga upplever att det ställt alldeles för höga krav på skolorna, men att kommunen enbart skall dra in på resurser, vilket gör att matematiken inte går ihop. Kunskapsnivåerna är olika bland eleverna, inte minst i skolor där det går elever från olika nationaliteter hävdar lärare med säte i Södertälje. Lärare upplever att det blir en tävling, men i negativ form. Exempelvis menar informant 1 att ”Syrianerna tävlar om makt, medan irakierna tävlar om kunskap”. Irakierna har enligt informanten bättre förutsättningar då de oftast härstammar från städer med välutbildade föräldrar. Medan syrianer och somalier saknar detta och många upplevs vara analfabeter enligt läraren och får inte den hjälp som behövs för att klara sig efter skoltiden. Detta är något som oroar lärare och rektorer som möter eleverna varje dag, läraren säger:

Nästan alla har drivkraften till att vilja lära sig, men begränsas av resurser och tidigare problematik, det är sådant vi ser som möter dem varje dag. Har lärare inte kunskap om deras tidigare problematik blir det lätt missförstånd och orimliga krav. Informant 12

menar informant 12 som även påtalar att det är svårt för ungdomar idag att vara koncentrerad i skolan, då våld i hemmet och andra privata angelägenheter påverkar elevens prestation i klassrummet. När jag frågade om hur de förhåller sig i skolan kring mänskliga rättigheter, upplevde jag att detta togs med delade meningar, rektor citeras:

Det är inte portalparagrafer det är frågan om, det är strukturer och bristande inkludering som är det stora problemet. Jag tror inte på att alla ska samlas under samma tak, det är inte lösningen. Istället tror jag att individuella lösningar är att föredra. (---)Eleverna här känner sig trygga, de umgås med likasinnade, där kraven inte är för höga, detta leder i detta fall till en förstärkning av dem som individer, informant 5.

Informanten menar även att det inte är nödvändigt att satsa på inkludering, med detta menar informanten att samla olika typer av funktionsnedsatta under samma tak som andra ”normalstörda” (informantens ord) utan att det snarare kan vara bättre att arbeta individuellt, detta enligt informanten stärker individen och dess förutsättningar till en dräglig vardag. Informant 2 hävdar att det främst är mötet med eleven som är det primära. Informanten menar att genom att de nya strategier som skall gälla i en kommun, är bara ett ytterligare spel för galleriet att visa upp på hemsidan eller inför statliga myndigheter informant 2 inte är nöjd med kommunens arbete kring ungdomar eller barn.

Samtliga upplever att kraven från skolverket, med vilka krav so skall uppnår för godkänt i ämnen, är orimliga och påverkar arbetet i skolan, medan de unga besitter olika färdigheter. ”Att individanpassa undervisningen skulle nog vara det bästa, men sådant är inget kommunen vill finansiera” citeras informant 1 som är lärare. När jag frågade informant 5, en rektor kring resurser och direktiv från skolverket, menar informanten att det räcker, enligt informanten handlar det mycket om läraren som individ och dennes färdigheter i att lära ut. Medan informant 1 anser att skolan ständigt lider av resursbrist.

Det är med varierad attityd och inställning bland informanterna som visar att ämnet och konstellationen i Södertälje utgör delade meningar. Resurserna är inte enbart anledningen till skolsituationen som råder, utan även förtroende och socialt samspel.

6.1.2 Förtroende och social kompetens

De sociala aspekterna har kommit fram inom samtliga, både elever, lärare och rektorer. I Skolan förlagd i Södertälje ansåg både rektor och lärare att skolan tillhör även en social arena för eleverna. Skolan är mer än ett lärocenter, det är även en plats där nya sociala relationer skapas och är för många en viktig plats att infinna sig på. Rektor citeras:

”Många elever stannar kvar här och umgås till klockan sex på kvällen, fast de slutat mycket

tidigare” informant 7

Skolan är inte enbart en utbildnings forum, utan lämnar även utrymme för sociala relationer. Många enligt lärare och rektorn i Södertälje, är begränsade i vilka de umgås med, medan skolan öppnar upp för den möjligheten.

”Många av eleverna här får inte umgås med motsatt kön, eller med ungdomar från andra kulturer, därför faller det sig naturligt att umgås i skolan där vi snarare främjar för den kontakten” menar informant 7.

Även i klassrummet menar informant 6 att det är mycket mer än enbart undervisning, som lärare anser han att han har ett stort förtroende hos eleverna och stöttar dem även i ting utanför skolan. Informant 6 menar liksom informant 2 att den sociala biten är A och O, genom att skapa en ömsesidig relation mellan elev och lärare, blir resultatet och individuella framsteg enorma. Detta är dock inget som kan verkas synas till en början och det kan ta tid enas informanterna.

Den sociala biten är väldigt viktig i skolan, både från elevernas håll, men även från lärarnas. En lärare som jag mötte i en korridor kom fram och oroade sig över att kopian hade gått sönder, då hon skrev ut sommarjobbansökningar till eleverna. Jag stannade och talades vid med henne, just angående det sociala samspelet i skolan (hon är inte en av mina informanter, men jag vill även återberätta det hon delade med sig, då hennes resonemang är väldigt talande), hon menade att eleverna gärna söker sig till henne utanför klassrummet, exempelvis för att få hjälp med sommarjobbansökan. De saknar kunskap kring hur blanketter fylls i och hur man söker arbete i Sverige. Läraren har ett flertal gånger även hjälp till med andra ärenden, liksom CSN och andra praktiska saker.

Informant 6 har sitt kontor i nära anslutning till undervisningssalarna. Informanten har inte lås på dörren

Det är förtroendeskapande och roligt när elever knackar på mitt kontor och tar en kaffe, snackar lite skit under rasten sådär, jag bygger upp ett förtroende till eleven och den känner sig viktig.

Informant 6

Skolan skall flytta och informanten oroar sig över hur detta kommer att ändra mentaliteten mellan elever och lärare, i den nya skolan kommer samtliga kontor förläggas som ett

kontorslandskap, där elever ej äga tillträde.

Under min deltagarobservation, insåg jag även vikten av det sociala samspelet under undervisningen. Undervisningen var anpassad efter elevernas kapacitet, då samtliga elever har någon typ av funktionsnedsättning. Under undervisningen varvas kunskap med illustrerande personliga erfarenheter, relationell kommunikation i form av att läraren för samtal med eleverna. Eleverna kom fram och delade med sig av sina kunskaper och påverkar således undervisningen. Läraren håller i de yttersta trådarna, men ger utrymme för öppna diskussioner och samtal, både mellan elever, men även mellan eleverna och läraren. En av eleverna besatt stor kunskap inom ämnet fysik, som lektionen handlade om. En annan elev delade inte samma uppfattning som resterande elever, vilket ledde till en stormig diskussion. Läraren betraktade samtalet och efter hand illustrerade läraren med olika exempel av yttrandefrihet. Exempelvis talade läraren om matematik som om det var det mest konkreta ämnet i skolan, där rätt och fel kunde påtalas. Medan ämnen som exempelvis religion inte erhåller en konkret distinktion mellan rätt och fel. Eleverna blev tysta och tänkte efter en stund, då en av eleverna utbrister ”Du får tycka vad du vill”. Lektionen fortsatte. Detta exempel illustrerar vikten av det sociala samspelet inom lektionens ramar, medan exemplet ovan illustrerar det sociala samspelet utanför skolan, men inom skolan ramar. Skolan är en viktig punkt i livet och förtroendet mellan lärare och elever tycks vara en nämnare som faktiskt påverkar elevens skolgång, inte enbart under schemalagd undervisning, utan även till vardags. Andra problem föreligger dock och dessa kan upplevas som strukturell problematik.

6.1.3 Strukturella problem

Att det föreligger problem i skolorna i Södertälje är av de facto. Det går inte att undkomma när jag ställt frågor vilka åsyftar till lärare och rektorers åsikter kring dem. Främst menar rektor att elevpengen är densamme oavsett vilken kommun det gäller

Vi i Södertälje får samma elevpeng som de i Danderyd, fast där kommer eleverna oftast från akademiker plus att de har större skatteintäkter i den kommunen, informant 7.

Vidare menar informant 7 att många i Södertälje går på olika typer av bidrag, vilket gör att skatteintäkterna inte kan jämföras med andra kommuner. Detta påverkar såklart utbildningen för eleverna i kommunen, lärare erbjuds inte lika hög lön i kommunen som i andra kommuner

och lärare väljer ofta andra skolor framför de i Södertälje. Läraren menar att detta påverkar kvalitén på utbildningen:

Kommunen borde erbjuda högre lön och satsa på lärare som har social kompetens, än som det är idag: skolorna i kommunen får de sämsta lärarna. Informant 6.

Att elevpengen är densamme för samtliga kommuner kan därför kritiserars, inte minst då Södertälje kommuns medborgare är mångfaldig och eleverna befinner sig på olika kunskapsnivåer, både språkligt men även erfarenhetsmässigt. Dispensen att få börja gymnasiet utan godkänt i engelska, skapar problem, men även förutsättningar. Problemet är att resurser inte finns till att tillgodose elevernas olika kunskaper i språk, lärarna saknar både tid, lön och engagemang inom detta dilemma. Trots att de kan börja gymnasiet med underkänt i engelska, krävs det godkänt när eleverna går ut gymnasiet och skall söka vidare till högskolor och universitet.

Det är omöjligt att hinna lära nyanlända engelska på tre år, medan de andra har haft engelska i nio år innan de börjar här och när de kommer till gymnasiet förväntas vi bara fixa det, fast vi får inga resurser till det säger informant 6.

Informanten hävdar att det även kan upplevas kränkande från elevernas sida, att andra skolor erbjuder sina elever laptops och studiebesök, detta är något som eleverna på skolan i Södertälje inte har möjlighet till. ”De upplever såklart att de är mindre värda i och med detta” citeras informant 6.

Å andra sidan, genom att låta elever börja gymnasiet utan godkänt i engelska, skapar detta möjligheter till utbildning, dock påverkar detta utbildningen på grund av de bristande resurser samt brister i hur problemet skall komma om bukt med. Eleverna i skolan i Södertälje är uppdelade mellan syrianer och irakier, de möts inte i något gemensamt uppehållsrum, matsalen är den plats där de umgås under samma tak. Skillnader föreligger enligt informanterna mellan dem. Syrianerna saknar skriftspråk och kommer från kulturer där litteratur ej varit en självklarhet. Irakierna kommer oftast från städer och har ofta akademiker till föräldrar. Läraren säger:

Irakierna kan ha bott i Sverige cirka ett år och kan tala och skriva mycket bättre

än syrianer som kanske har föds i Sverige. Syrianerna har dock befunnit sig i Södertälje längre och upplevs från vårt håll vidmakthålla sin makt och skapar många konflikter både i samhället, men även i skolan. Informant14

Irakierna upplevs enligt informanterna ha lättare att lära sig samt ta in information under undervisningstimmar. Irakierna har enligt lärarna, skriftspråket och är ofta uppvuxna med litteratur, denna diskrepans gör sig tydlig i skolan. Avundsjuka skapar maktanspråk snarare än viljan att vilja lära sig. Strukturella problem gör det svårt att erbjuda eleverna en värdig utbildning, det föreligger olika kunskapsnivåer, förutsättningar och inte minst, att ständigt vara elever i en skola som har låga avgångsbetyg och möter detta i den mediala världen. Lärarna upplever att Södertälje ständigt framstår som en kommun med så bra skolor, men är i själva verket skolor som ständigt brottas med ekonomiska, strukturella och sociala problem.

Hot är vanligt förekommande i skolorna menar lärare, vilket lärare främst upplever vid betygsättning, men är även förekommande generellt. Detta är något som skapar stor oro och påverkar lärarens uppgift. Lärare upplever att det är svårt att hantera och få stöd i detta, förtroende för rektor eller kommunala insatser är inte tillräckliga. En av mina informanter blev själv anklagad då denne rapporterade hot till rektorn. Problem som dessa är av allvarlig karaktär och efterfrågas en lösning omgående, det finns en institutioner som arbetar med dessa frågor, men problemen kvarstår. Vid hot inför betygsättning upplever lärare att rektorn ställer sig bakom eleven, vilket skapar stor oro.

6.1.4 Sammanfattning

Kommunens sparande sticker i ögonen på lärare samt rektorer. Bristande resurser försvårar arbetet med att tillgodose en gedigen utbildning, både gällande mänskliga rättigheter, men även den markanta ojämlikheten gällande kunskapsnivån som färgar utbildningen. Den sociala kompetensen bland lärare upplevs inte alltid vara tillräcklig, vilket är grundläggande kring arbetet med ungdomar i Södertälje kommun. Lärare och rektorer upplever att kraven är orimliga gentemot de resurser som finns, vilket i längden har resulterat i bristande engagemang och ouppnådda mål.

6.2 Elevernas kunskap om mänskliga rättigheter

Eleverna som jag intervjuat har delat med sig av sina erfarenheter, det är visat av mitt insamlade material att deras rättigheter inte tillgodoses och bristen i undervisning gör sig

gällande i denna undersökning. Diskriminering är något som de flesta upplevt, likaså bristen på kommunikationsförmåga. Jag har nedan delat upp resultaten utefter de teman som arbetats fram under studiens gång

6.2.1 Diskriminering

Kännedom kring mänskliga rättigheter är svag och både informant 3 och 4 upplever att de både blivit utstötta från samhället samt blivit diskriminerade. Deras åsikter tas inte på allvar vare sig från lärarnas eller också föräldrarnas håll. Informant 3 har upplevt mobbing och fysiskt våld i skolan, denne tror att det har att göra med dennes diagnos. Resultatet blev avstängning för informanten, vilket vidare resulterade i ett byte av skola. Informantens röst fick aldrig komma till tals ”Jag har väl inga rättigheter heller, så jag vet inte vad jag skulle ha gjort”. Informant 4 har erfarenheter från ett internationellt prov som denne inte fick göra då läraren ansåg att informanten inte var kunnig nog att utföra ett sådant. Informanten krävde att få göra provet, då denne ville se och även bevisa att kunskap fanns. Denna erfarenhet utföll i att resultatet aldrig nådde informanten, utan svaret från läraren blev enligt informanten ”att denne inte ville inte visa informanten resultatet då det inte ens var godkänt, det var även något som läraren påtalat sedan tidigare. Detta upplever informant 4 oerhört kränkande och fick avslag från andra lärare.

Att informanterna upplevt diskriminering eller kränkning av olika slag verkar de gemensamt dela. Och samtliga anser att detta främst handlar om bristande kunskap, inte enbart kring olika funktionsnedsättningar, utan kring dess bakgrund och rättigheter. Informant 9 upplever att dennes bristande kunskap i engelska inte tillgodoses i skolan, varken av lärare eller rektorn. Informanten är medveten om att ett betyg i engelska är relevant, då han har för avsikt att söka vidare, men resurserna finns inte. ”Det är väl en mänsklig rättighet att jag skall få hjälp att få godkänt?” säger informant 9. Informanten saknar dock kunskap i hur han skall gå tillväga i ärendet. ”Jag har försökt, men ingen bryr sig, vi ska väl bara vara tacksamma att vi har en skola och gå i I guess”. Informant 4 är boende på ett LSS (lagen och särskilt stöd och service) boende och har en godeman som skall hjälpa henne med ekonomiska åtaganden. Informanten är 21 år och har sedan hon fyllt 18 velat få mer kunskap i hur räkningar och dylikt skall organiseras, på grund av informantens handikapp upplever hon att godemannen tar sig allt för mycket frihet gällande hennes ekonomi och känner sig mer handikappad än vad hon egentligen är.

Det känns typ som att bara för att jag gått i särskola och bor på det här boendet, så kan jag

ingenting, det känns som att alla tycker jag är dum i huvudet” säger informant 4.

Informanten skall snart övergå från ungdomsboende till vuxenboende där hon förväntas kunna tillhandahålla sin ekonomi själv.

Hur skall jag kunna göra det när jag inte ens får veta hur jag betalar mina egna räkningar, jag är 21 år och vill lära mig ju . I skolan har vi mest fått veta att alla är lika värda, men jag som inte ens får betala mina räkningar själv kan ju knappas vara lika värd som en annan 21-åring?. Informant 4.

Saker som dessa upplever informanten oerhört diskriminerande och jag frågar henne om hon känner till LLS-lagen och de mänskliga rättigheterna, svaret blev till en början, tystnad. Både informant 3, 4, 9 och 10 bekräftar brister i kunskap kring de mänskliga rättigheterna och är eniga om att ökad kunskap, både kring rättigheter, men även kring olika kulturer, HBT frågor och funktionsnedsättningar ökar acceptansen människor emellan. Att få kännedom kring sina och andras rättigheter upplevs från samtliga med positiv karaktär. Informant 9 medger att hon blivit diskriminerad på grund av sin sexuella läggning vid ett besök på ungdomsmottagningen. Dennes ärende var att fråga om de hade slickklappar⁷, barnmorskan som tog emot ärendet hade ej kännedom kring slickklappar, utan erbjöd henne psykologisk hjälp istället. Informanten känner sig även hotad i vissa lägen om denne visar öppet angående sin sexualitet. Diskrimineringen kan även vara en konsekvens av bristande kommunikation, som enligt informanterna är en viktig del då lärare erhåller en auktoritetsposition.

6.2.2 Bristande kommunikation mellan lärare och elever

Alla de elever som jag intervjuat erfar bristande kommunikationsförmåga mellan elever och lärare och efterlyser en ökning av förbättrad kommunikation mellan lärare och elever i skolan. Informant 4 hävdar liksom informant 13 och 10 en övertygelse i att deras näst intill skolfobi har resulterat i bristande kommunikationsförmåga mellan dem och lärare. Att de upplevt utanförskap och brist på förtroende härleder de från lärarnas okunskap och oförmåga att kommunicera.

Jag blev satt i en särskola tillsammans med elever som var CP-skadade, jag fick agera assistent eftersom läraren tyckte jag var bättre på att förstå dem, jag kände att jag var viktig för en gångs

⁷ Preventivmedel som skyddar mot könssjukdomar , främst mellan kvinnor.

skull, tills jag kom på att ingen hjälpte mig. Jag ville lära mig, men lärarna lyssnade inte, utan verkade mest nöjda med att titta på när jag hjälpte de CP-skadade, informant 13.

Informanten har flyttats mellan olika skolor och berättar att hennes beteende utvecklades till aggressivt, i efterhand är hon övertygad om att det handlar om att hon inte blev sedd när hon var en snäll elev, medan när hennes aggressiva beteende kom fram fick hon i alla fall en utskällning. Hon minns en lärare som hon hade god relation till, vilket även var en drivkraft för henne att gå till skolan och slippa vara hemma. När läraren slutade blev hon återigen osynlig och upplevde att ingen vare sig kommunicerade med henne eller såg henne. Informant 4 skuldbelägger lärarna i och med hennes erfarenheter att deras bristande kunskaper kring hennes funktionsnedsättning försvårat hennes skolgång:

Det var först när jag kom till Järna och fick gå i skola här som jag äntligen upplevde att lärarna förstod mig, helt plötsligt kändes det som jag blev tagen på allvar, sade informant 4.

Informant 13 delar denna mening och menar att kunskap och lärare med social kompetens satsar på att bygga upp en relation, den har enligt henne tagit lång tid, då hon själv hävdar att hennes tidigare erfarenheter satt sina spår, informant 13:

Jag har nog aldrig känt mig så viktig som jag gör idag och det visar sig ju på mina resultat i skolan, jag vågar nog säga att jag är ganska duktig (informanten skrattar).

Att kommunikation mellan lärare och elever är viktigt, visar både resultaten från lärarna och rektorerna, men även från eleverna. Det verkar vara så att det är en grundläggande egenskap som dels tar tid, men även främjar för en god utbildning. Både lärare och elever lägger stor vikt vid att bli sedd och känna sig behövd, detta är inte alltid förekommande vilket vi nu fått ta del av. Det gäller inläring, förmågan att kunna lära ut anses vara en konst. Gällande mänskliga rättigheter är det högst relevant att tillgodose elevers skolgång och dess trygghet. Inte minst då många av informanterna har upplevt kränkande behandling och diskriminering. Att låta eleverna bli sedda och främja för en trygg miljö är något som ingår, detta verkar dock inte alltid vara realiteten enligt mina informanter. Informant 10 medger att han har haft rätt till tolk under vissa lektionstimmar, varav informant 11 hyser viss avundsjuka kring det:

Araberna får många böcker på sitt språk och har tolk och sådant, men om man är från Ryssland

eller Armenien typ, så får man inget sådant.

Informant 11 menar att det finns större hemspråksförutsättningar som eleverna är arabisktalande, vilket även bekräftas av informant 13 som är lärare vid en högstadieskola förlagd i kommunen och citeras:

De icke arabisktalande elever åker på en slags statusskjutning i och med att de tvingas lära sig mycket fortare eftersom de inte har samma hemspråks hjälp i skolan.

Bland eleverna skapar detta inte enbart avundsjuka, det innebär även att inläringen tar längre tid för vissa och visar sig tydligt i denna undersökning. Eleverna upplever att de inte är lika värda och att det råder delade förutsättningar beroende av vilken skola eleven går i, vilka etniciteter som de möter, samt deras tidigare erfarenheter. Samtliga elever har upplevt att de saknar kunskap kring de mänskliga rättigheterna. Bristen på kunskap och bristen på kommunikation tycks vara ett genomgående problem.

Det finns alltså en del punkter som är återkommande :

- Syrianer saknar skriftspråk och upprätthåller makten genom att tydliggöra för nyanlända att de befunnit sig på platsen längre tid och har därmed en viss status i skolorna enligt informanterna. Medan irakierna ofta kommer från välutbildade familjer och storstäder, vilket gör det enklare för dem att anpassas i skolan, gällande språk, litteratur och arbetsbarhet. Enligt lärarna föreligger det härmed avundsjuka grupperna emellan.
- Arabtalande elever erhåller mer resurser i form av tolk till sitt hemspråk enligt informanterna och erhåller hemspråksundervisning, vilket andra elever inte får ta del av. Detta skapar således otydliga riktlinjer för elever och lärare om vad som gäller i skolan och för vem det skall gälla. Detta kritiserar både från elevernas håll, men även från lärare som menar att det i längden försvårar för eleven kunskapsmässigt.
- Lärare upplever att det förekommer hot inom skolorna, speciellt vid betygssättning, detta rapporteras sällan, då lärare ofta är rädda för att bli anklagade i stället för stöttning och hjälp.

Att kommunikationssvårigheter råder, liksom diskriminering är vanligt förekommande fenomen bland eleverna, som även saknar kunskap kring mänskliga rättigheter.

6.2.3 Bristande undervisning i mänskliga rättigheter

Eleverna anser att undervisningen inte tillför mänskliga rättigheter i den mån som önskas, de flesta informanterna saknar kunskap kring deras rättigheter och är övertygade om att mer fokus på dessa skulle öka förståelsen samt acceptansen dem emellan. Denna bild delas inte riktigt av lärarna som jag intervjuat, de menar att de bakar in rättigheterna i nästan alla lektioner och förespråkar ej temadagar eller schemalagd undervisning i ämnet. Eleverna har upplevt att de inte blir sedda och uppskattade i skolan till den grad som önskas, detta beror på, enligt eleverna att kunskapsnivåerna är för påtagligt olika och att resurser inte finns att mätta alla munnar.

I min klass är det elever från många ställen i världen, en del har varit här i två år, medan andra varit här sen de föddes, vissa har aldrig gått i skolan innan Sverige, säger informant 11.

Informanten tycker själv att denne är duktig i skolan och att detta tillgodoses i nuläget, men är medveten om att alla inte har det lika lätt som denne. Det råder stor klyfta mellan irakier och syrianer, det går inte at förbise. Inte minst i skolan, där en av skolorna är uppdelade på ett tydligt sätt, i en del av skolan går syrianerna och en annan irakierna. På gott och ont menar eleverna och lärarna. I själva undervisningen är det dock inte uppdelat i rådande mening, men kan vara känsliga, eleven säger:

Mycket beror på lärarens förmåga att se eleven tror jag, en del lärare har koll på sina elever, medan andra. Ja, det är kaos bara. Att läsa om andra religioner känns jobbigt eftersom många är uppvuxna med hat kring andra religioner. Informant 10

Ämnen som religion och samhällsvetenskap inkluderar moment som inte är önskade från alla håll” säger informant 10 och upplever att det ibland blir bråk hemma kring dessa frågor. Sexualkunskap är även känsliga ämnen som ofta kan resultera i att en förälder ringer och anklagar lärare eller rektorer.

Att implementera mänskliga rättigheter är inte enkelt i en kommun som Södertälje, detta är något som alla mina informanter är eniga om. Lärare resonerar att det råder resursbrist och kunskap, medan elever har olika inlärningsförutsättningar som i vissa fall begränsar dem i många ämnen. Att öka förståelsen för varandra efterfrågas, men verktyg till att genomföra detta, finns inte i nuläget. Resultatet från elever, lärare och rektorer påvisar att

kunskapen kring mänskliga rättigheter är sparsmakad och lärare går under höga krav och knappa resurser.

7. Sammanfattande diskussionsanalys

Elever känner sig diskriminerade ibland av andra elever och ibland av lärare. Utanförskap präglar samhällen och kan upplevas som diskriminering. Utanförskap är ett återkommande begrepp i min studie och är svårhanterliga enligt lärare, rektorer samt elever. En förklaring till detta kan vara spridningen av individer i kommunen, grupperingar föreligger inte minst med hierarki. Detta kan förstås utifrån Elias (1999) figuration outsider med att syrianerna tillträdde Södertälje före irakierna, vilket inte enbart skapat en makthierarki ur ett socialt perspektiv. Det är även kunskapsnivåer som skiljer grupperna emellan. Irakierna uppfattas ha lättare att lära sig språket och anamma skolans litteratur. Medan syrianerna har svårare att lära sig både det svenska språket, men även behärska litteratur och skrift. Dock har de befunnit sig i staden längre och vill vidmakthålla sin position, vilket skapar konflikter, inte minst i skolan (Elias 1999).

Resultatet påvisar att inom skolan finns olika typer av utanförskap och är enligt lärarna mycket på grund av resursbrist. Eleverna som går i särskola har rätt till resurser och får således en god utbildning och upplever att de får in utbildning tillgodosedd. De saknar dock kunskap kring deras rättigheter och efterfrågar detta i undervisningen. Vilket även kommit att tydliggöras under studiens gång är kunskap kring elevernas olika förutsättningar och bakgrund. Samtliga elever i särskola har upplevelser kring kränkning på grund av diagnos eller funktionsnedsättning och anser att lärare inte erhåller tillräckliga kunskaper kring dessa funktionsnedsättningar. Detta bekräftades av en lärarstudent som menar att detta ej ingår i dennes utbildning. Särskoleeleverna hävdar att kunskap kring deras funktionshinder eller diagnos underlättar deras bemötande och får därmed ett drägligare liv, då de ofta känner sig utanför, kränkta eller diskriminerade på grund av bristande förståelse och mindervärdighetskomplex. Dessa elever förlikar sig oftast inte med att de är lika värda andra elever, snarare tvärtom. Upplevelsen om att de saknar kunskap och förståelse är något som eleverna fått kämpa för, då de delar åsikten om att de enbart behöver lite längre startsträcka för att greppa och tillvarata informationen.

Ett annat resultat som påvisats under denna studies gång är skillnader i kunskapsinläring.

Enligt mina lärarinformer erhåller syrianer inte ett skriftspråk under sin uppväxt, detta krävs av lärare att ha i åtanke kring utbildandet av elever i mångfaldig klass. Syrianer upplevs enligt lärare ha vissa begränsningar i och med inläringen av andra och tredje språk, då de först behöver behärska det skriftliga språket, men även det muntliga. Till råga på allt skall de inte enbart behärska sitt hemspråk och svenska, utan ett tredje språk som exempelvis engelska. Detta är dock ej generaliserbart, utan är ett av resultaten som visats sig i denna studie. Det har visat sig under mina intervjuer att nyanlända i Södertälje kommun ej behöver ha godkänt i engelska från grundskolan för att komma in på gymnasiet, även detta skapar en viss problematik som jag återkommer till nedan. Resurser för att tillgodose en god utbildning angående denna målgrupp upplevs som desperat och efterfrågas av elever, rektorer samt lärare.

Irakier upplevs ha lättare att tillgodose sin utbildning, då de, enligt informanterna, ofta kommer från välutbildade familjer med goda erfarenheter i skrift och språk. Dock har de kommit att bli medborgare i Södertälje efter syrianerna och befinner sig därmed i ett utanförskap enligt informanterna, detta är något som även Elias (1999) tar upp och hävdar att grupper som kommer till en plats under senare tillfälle än de som bebott platsen sedan tidigare, har svårare att integreras. Mellan grupperna skapas hierarki där de som kommit senare erhåller en lägre rang och de etablerade (syrianer i detta fall) utesluter irakierna och andra grupper som flyttar in i staden (Elias 1999). Lärarna erfar att de har lättare att anpassas till det svenska klimatet vad gäller vikten på utbildning samt inläring av det svenska språket. Informanterna, lärare och elever upplever att de har lättare att ta till sig skolundervisningen och har större förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda, främst utbildning. Denna mentalitet delas av de informanter som härstammar från Irak och menar att de försöker leva upp till de svenska normerna. Enligt Goffman (2005) kan detta skapas i relation till figurationen, team. Irakier förväntas kunna mer, både från lärare samt från de själva, effekten blir att de försöker efterleva de förväntningar som finns och tillsammans stärker de varandra. I gemenskapen (teamet) där normer och kulturella band delas stärks gruppens band, men utanför teamet upplever unga ibland hot och utanförskap. Syrianerna stärks i synnerhet även de i relation till varandra, med delade normer och kulturella likheter skapar de starka band dem emellan, inte minst i skolan. Detta blev tydligt i skolan där uppdelningen var påtaglig mellan syrianer och irakier. Det är dock inte alltid en självklarhet med uppdelning mellan grupper, men det förekommer. Vilket kan förstås med de indikatorer som jag redovisat ovan.

Dock enligt eleverna som jag intervjuat, upplever de att de blir diskriminerade och inte får uttrycka sina åsikter, vare sig i skolan eller generellt i samhället. I skolan upplever eleverna att de inte är välkomna och därmed saknar möjligheten att uttrycka sina åsikter. Elever och lärare beskriver att det föreligger en makthierarki mellan syrianer och irakier, dels på grund av att syrianerna befann sig i Södertälje före irakierna, men även att irakierna upplevs som mer snabblärd, vilket även är en maktfråga i skolan. Elever som går i särskola har ofta upplevt diskriminering, både av lärare, men även av andra elever. Detta är även ett resultat som Jigvall (2010) kom fram till och hävdar att det beror på bristande kunskap om olika kulturer och religioner. Resultatet för föreliggande studie resulterar dock i att olika incitament i skolverksamheterna resulterar i diskriminering, utanförskap och avsaknad kunskap gällande mänskliga rättigheter, både på lokal som strukturell nivå.

Lärarna som jag intervjuat upplevs som engagerade och gör mycket mer än enbart sitt arbete i skolan. Dock begränsas deras visioner och engagemang i förhållande till de bristande resurser som präglar skolorna i kommunen. Lärarna hävdar att de bakar in mänskliga rättigheter i de flesta av undervisningstimmarna och efterfrågar inte särskilda lektioner för dessa. Eleverna å andra sidan saknar kunskap om rättigheterna och efterfrågar detta i ökad omfattning i undervisningen. Många lärare har upplevt hot, inte minst under betygsättningen i skolan och upplever att de saknar förtroende för rektorer och drar sig för att uttala sig om realiteten i klassrummet, i rädsla att bli felaktigt anklagad. Om hot föreligger i skolan, bland elever som lärare, bör omfattande åtgärder åtagas för att minska dem, att arbeta under hot påverkar hela verksamheten och gör arbetet med unga ohållbart. En lärare beskrev tydligt hur denne blivit hotad av elev samt förälder och tar upp dilemmat med rektorn på skolan. Rektorn anklagade läraren för rasist och bortsåg från situationen. Kommunen erbjuder ett särskilt råd för incidenter som sker i skolan, men förtroende verkar inte föreligga. Många lärare som jag mött, ställs även inför lagen många gånger, om en elev missköter sig eller ligger efter i skolarbeten, skall en lärare kontakta en vårdnadshavare. Kulturkrockar och mänskliga rättigheter går inte alltid hand i hand, enligt resultatet. Detta upplevs svårt bland lärare att förhålla sig till, då eleven i vissa fall riskerar att bli agad i sin hemmiljö. Detta förekommer i samtliga skolor som jag besökt i kommunen. Läraren tvingar tänka många gånger innan telefonsamtalet når föräldern, vilket elever många gånger är medvetna om.

Att tillgodose varje individs behov är en resursfråga samt en kompetensfråga enligt lärarinformanterna. Rektorer och lärare efterfrågar social kompetens hos anställda och är övertygade om att detta är ett grundläggande krav för att lyckas uppnå mänskliga rättigheter i praktiken. Kunskapsnivån kritiserar kring nyexaminerade lärare vid många lärosäten i Sverige, den sociala förmågan tycks många även sakna. Detta speglar sig i klassrummet snarare än i den kollegiala miljön. Vissa av lärarna hyser stor oro kring rekrytering av nyanställda och menar att kommunen inte är attraktiv nog, vare sig geografiskt eller ekonomiskt. Det är uppenbart att det krävs mycket från lärarna för att förse elever med gedigen utbildning i Södertälje.

Skolan ses inte enbart som utbildnings forum, vilket bekräftas av i stort sett samtliga informanter. Många lärare stannar kvar i skolan utöver arbetstiden, för att hjälpa till med att fylla i sommarjobbsenkäter och andra blanketter, eller bara finnas till och stötta ungdomar. Många av eleverna i Södertälje upplever skolan som en frizon, vilket ger utrymme för elever att umgås med de vänner som själv önskas. En av eleverna berättar att dennes frihet till att välja umgänge begränsas i hemmet, men skolan erbjuder denne att skapa relationer som frångår hemmets regler och därmed påtalar dennes mänskliga rättigheter. Lärare är eniga om att det inte är ett ”nio till fem jobb”, utan kräver mycket relationell kommunikation, även utanför klassrummet. Här efterfrågas återigen resurser och elever samt lärare hyser misstro gentemot kommunen, då elever inte får faciliteter som exempelvis laptops eller studiebesök som andra elever får i andra kommuner. Ett mindervärdeskomplex upplevs, vilket lärare ständigt får handskas med. Skolornas lokaler är även under kritik från informanternas roll och menar att miljön är otroligt viktig. Vissa skolor får renoverade lokaler med modern utrustning, medan andra skolor upplevs som mentalsjukhus av informanterna.

Jämlik behandling föreligger inte inom skolorna i kommunen. Detta ifrågasätts både från elever också lärares håll. Arabisktalande elever erhåller rätt till tolk och fler hemspråksundervisnings timmar än andra elever, vilket ifrågasätts. Dels skapar det viss avundsjuka bland elever, men det förlänger även inlärningsprocessen enligt lärarna. De elever som inte erbjuds tolk under lektionerna tenderar att snabbare lära sig det svenska språket, därmed underlättar det för eleven att behärska litteraturen och interagerar i klassen. Skall det erbjudas tolk och hemspråksundervisning, bör det även erbjudas för samtliga elever som inte har svenska som första språk, menar lärare och två elever.

Undervisningen i skolorna är svåra att hantera när det gäller religion och sexualkunskap, att främja mänskliga rättigheter krävs kunskap kring dessa ämnen likaså. Många gånger möts lärare av mail och telefonsamtal från föräldrar där de vädjar om att inte delge deras barn denna kunskap. Återigen befinner sig lärare i en situation där de saknar verktyg eller förhållningsätt till hur de skall handskas med problem som dessa.

Målen som lärare skall uppfylla gentemot elever tycks vara orimliga. Skolmodellen för Södertälje kommun står inte i relation med resurserna som skolorna förses med. Elever upplever många gånger att kraven är orimliga samt ouppnåeliga, det minskar deras trovärdighet om de själva och sackar efter i undervisningen. Samtidigt saknas återigen ekonomiska resurser för att uppnå angivna mål från skolverket och kommunen.

Enligt mina erfarenheter på fältet tror jag att Södertälje kommun främst måste uppfylla de mänskliga rättigheterna i skolorna för att kunna implementera dem i undervisningen för eleverna. De stora kunskapsskillnaderna måste förstås och komma upp till ytan för att kunna finna strategier för ett långvarigt tillvägagångssätt. Skolan är en så viktig del av ungas liv, det har visat sig att skolan är mer än ett utbildningscentrum, vilket bör beaktas.

8. Slutsats

Elever saknar kunskap kring mänskliga rättigheter och efterfrågar detta i undervisningen, de erhåller dock viss medvetenhet kring dem, att mänskliga rättigheter föreligger och är stadgad genom svensk lag. Men rättigheternas innebörd och verkan, tycks elever inte besitta kunskap om. För att besvara min första frågeställning kan det konstateras att medvetenheten kring mänskliga rättigheter vad gäller ungdomar, är alldeles för svag. Ungdomar saknar kunskap kring dem samt dess innebörd, de flesta önskar en ökning av undervisning i mänskliga rättigheter. Detta kan enligt min mening vara svårt, med tanke på den resursbrist som råder i skolorna. Det handlar även om strukturella antaganden, exempelvis lärarutbildningen saknar mänskliga rättigheter i sitt innehåll, vilket kan relateras till min andra frågeställning likaså olika kunskapsnivåer. Förutsättningarna bland lärarna finns, men begränsas på grund av skolmiljön. Många elever kommer från olika kulturer, vilket försvårar utbildandet i mänskliga rättigheter. Exempelvis gällande sexuell läggning, det är svårt för många enligt lärarna att ta till sig artiklarna i mänskliga rättigheter, när deras kultur ibland står för raka motsatsen. Men det handlar även om

kunskapsbrist, lärare som arbetar i direkt relation med elever saknar kunskap om dessa rättigheter och/eller anser att det inte är relevant att implementera dem i särskild undervisning. Snarare skall de vara grundläggande och prägla samtlig undervisning. Förutsättningen för att lära ut, upplevs handla om social kompetens och relationell kommunikation. Utan elevernas förtroende saknar läraren verktyg att undervisa i gedigen mening. Det saknas alltså både kunskap kring mänskliga rättigheter, men även förutsättningar. Förutsättningarna handlar om resurser, kommunikationssvårigheter och bristande engagemang. Min sista frågeställning vänder sig till kommunen, där det finns mycket att göra. Främst saknar skolorna resurser och strukturerat arbete kring mänskliga rättigheter. Elever möts inte av samma rättigheter, exempelvis hemspråksundervisning. Lärare och elever upplevs diskriminerade och hotade, detta påverka skolmiljön i negativ mening. Den strukturella problematik som råder vad gäller de olika kunskapsnivåerna bland elever i Södertälje kommun, påverkar den gymnasiala skolan. I och med att elever kan få dispens att börja gymnasiet utan godkänt i engelska, krävs det omfattande resurser för dessa i gymnasiet, vilket i dagsläget inte erhålls.

Det största problemet i skolorna är bristfälliga resurser och tuffa arbetsförhållanden. Kraven på lärare och rektorer är höga och orimliga gentemot de resurser som finns. Detta skapar en ohållbar arbetsplats, där engagemanget kring lärandet påverkas enormt. Att främja mänskliga rättigheter görs i viss mån integrerat i undervisningen. Det förekommer dock ingen konkret kurs inom ämnen, vilket ej förespråkas av lärare. Dock är detta något som drabbat många av mina informanter, där de i sin tur saknat kunskap om sina rättigheter och skulle ha varit till stor hjälp i olika situationer. Det krävs en ökad respekt gentemot dessa rättigheter i kommunen, men det är även en resursfråga.

Södertälje kommun bör omfördela resurserna och satsa på skolverksamheterna, detta anses vara en åtgärd som bör vidtagas omgående. Detta är ett dilemma som skall råda full uppmärksamhet från kommunens sida, för att främja mänskliga rättigheter, både över lag, men även för att öka kunskapen kring dessa.

Jag vill hävda att det är kostsamt att uppfylla nämnda önskemål, men är av relevans för att uppfylla kraven, inte minst som skolinspektionen även påpekat (Skolinspektionen 2011). Mänskliga rättigheter stadgades av FN och är inkorporerade genom EU. Staterna som ratificerat konventionen har således givit upp en del av sin suveränitet, Sveriges lagas

skall uppfylla rättigheternas krav. Detta skall sedan implementeras på kommunal nivå och införlivas hos medborgarna och inom skolverksamheterna. Om resurser och kunskap inte föreligger, är detta problematiskt att uppfylla. För att få åtnjuta rättigheterna, samt efterleva dem, krävs en satsning på beslutsfattande plan, i detta fall, Södertälje kommun. Förutsättningarna att öka extern mångfald bland medborgarna i Södertälje kommun kräver ett omfattande arbete både på lokal samt strukturell nivå. Och min fråga är om detta även är möjligt att realisera då det även är ett politiskt antagande. Demokratiskt sett har samtliga medborgare rätt till att påverka genom demokratiska val, olika åsikter är även en rättighet och jag upplever att med den spridningen är det svåråtkommet att samtliga skall arbeta mot samma mål – extern mångfald.

Skolinspektionen pekar, liksom jag, på många brister som råder i skolverksamheterna i Södertälje. De är svåra att blunda för då trots allt handlar det i mångt och mycket om rättigheter som skall efterföljas.

Förslag till vidare forskning är att genomföra en kvantitativ analys inom ämnet, som inbegriper fler elever samt lärare. Dock har mina erfarenheter bekräftat att ämnet är väldigt känsligt och kräver kompletterade djupintervjuer. Det skulle även vara intressant att utföra en liknande studie på kommunnivå och se hur beslutsfattare upplever skolverksamheterna samt deras arbete kring att uppfylla lagar och mänskliga rättigheter. Likaså upplever jag ett stort behov av ekonomer att forska kring bidrag som kommunen får och tillhandahåller inom kommunen, resurserna är bristfälliga och detta bör lyftas upp i en eventuell framtida studie.

Nedan redovisar jag några förslag till kommunen för att främja mänskliga rättigheter samt implementerandet av för en förbättring av skolverksamheterna i Södertälje. Dessa baseras helt och hållet på det empiriska resultatet som kommit fram i denna studie.

9. Förslag till kommunen för att förbättra arbetet kring mänskliga rättigheter

Det insamlade materialet har resulterat i en mängd olika brister som kan förbättras för att främja kunskap kring mänskliga rättigheter bland de unga, lärarnas förutsättningar till förse eleverna med god utbildning samt öka förutsättningarna för ökad acceptans människor.

9.1 Resurser

För att tillgodose kvalitén på undervisning i Södertälje kommun samt uppnå lagstadgade⁸ krav krävs en omfördelning av resurser än de som i dagsläget är gällande. Kommunen utgörs av individer med olika kunskapsnivåer och behov, för att främja framtida anställningsbarhet samt framtida samhällsnytta bör skolsituationen ses över omgående. Det krävs ekonomiska resurser för att förse eleverna med den utbildning som krävs, kompetensriktiga lärare som erhåller social samt relationell kommunikationsförmåga med eleverna. Material i form av läroböcker vilka inte enbart speglar ett västerländskt synsätt kring vår omvärld.

För att detta skall kunna uppfyllas krävs en större kännedom från kommunstyrelsens håll hur verksamheterna bedrivs i praktiken. Kunskapen finns i skolorna, bland lärare, rektorer, pedagoger och elever. Täta besök och förtroendeingivande relation från kommunens håll, bör öka förståelsen för de behovs som efterfrågas samt hur situationen i skolan ter sig i realiteten.

Elever i Södertälje kommun ligger på olika nivåer kunskapsmässigt. För att öka kunskapen bör kraven sänkas och satsa på individuella läroplaner. Det är ett kostsamt projekt och kräver hög kompetens bland lärare, men för att minska diskrepansen mellan elever som har svenska som första språk och de som har svenska i andra språk, är detta tillvägagångssätt relevant. Detta gäller således i grundskola samt gymnasiet. Att det ges dispens till elever som saknar godkänt i engelska för att börja gymnasiet är i mångt och mycket positivt, detta kräver dock enorma resurser på gymnasial nivå, vilka inte finns i nuläget. Ett slutbetyg i engelska förutsätts, inte minst vid fortsatta studier på högskola universitet.

⁸ Skollagen 1985:1100 samt Mänskliga rättigheter artikel 1-30, dels individens rättigheter, men även kunskap om dem.

9.2 Kommunikation och fortbildning

Kommunikation lärare och elever emellan är en viktig förutsättning för all kunskapsinläring. Är denna förutsättning bristande, påverkar det både eleven samt lärare. När lärare möter elever med olika förutsättningar, kräver det en viss kompetens för att skapa relationell kommunikation. Detta är tidskrävande och kräver stort engagemang, men efterfrågas både bland elever men även lärare. Skolmiljön klassas ofta som kollegial verksamhet, vilket det är till en viss del. Men väl innanför klassrummets väggar står ofta läraren ensam med ett i många fall större antal elever. För att skapa en god arbetsmiljö i skolorna bör fokus på relationell kommunikation, där förtroende och trygghet har en möjlighet att byggas upp.

Litteratur som inte är präglade och författade av västerländska författare bör implementeras i undervisningen, detta skapar inte enbart en bredare världsbild utan kan skapa diskussion där många kulturer kan mötas. Detta är något som finns och bör anammas i ämnen för att skapa intresse snarare än motsättningar i klassrummet.

Den kunskapsbrist bland lärare gällande mänskliga rättigheter behöver lyftas upp, inte minst då lärare arbetar i direkt relation med många av artiklarna och möter både individer med olika etniciteter, sexuell läggning, funktionsnedsättning, diskriminering, utanförskap, olika typer av hemförhållanden, listan kan göras lång. Men för att möta föreliggande problem, bör kunskapen få input i form av fortbildning och olika strategier till hur förhållningsättet till dem kan vara. Elever erfar att många lärare inte erhåller tillräckliga kunskaper vare sig det gäller sexuell läggning, etnicitet eller funktionsnedsättning. Ökad kunskap kan även öka förståelsen i arbetet i skolan.

Kommunen som arbetsgivare för satsa på att bygga upp ett förtroende gentemot sina anställda inom skolomsorgen. Förtroendet verkar inte finnas, men efterfrågas. Det bör finnas en kommunikation där emellan som erbjuder utrymme att ta emot frågor som kräver svar. Vad gäller resurser bör detta informeras om och tydliggöras, då det satsat stora summor pengar på nybyggnationer snarare än skolverksamheten, detta upplevs från lärares håll som otrevligt, då kraven är så höga inom skolverksamheterna, men resurserna finns ej.

9.3 Skolmiljön

I dagsläget upplevs skolmiljön som steril och otrygg av elever och lärare, vilket bör ses

över. Skolmiljön har en stor inverkan på individer som vistas i lokalerna, det gäller både interiörer, färgsättning och relationer mellan eleverna. Nolltolerans bör utvecklas i skolorna mot diskriminering och andra kränkande behandlingar som går emot mänskliga rättigheters grundläggande artiklar. Detta kräver oerhört stöd från många olika håll, då det svenska lagverket ibland kan vara svårt att förhålla sig till, inte minst i skolmiljön. Även detta måste komma fram och lyftas upp till diskussion från kommunens perspektiv samt ur klassrummets perspektiv.

Samtliga skolor som jag besökt har en tendens att verka som något mer än bara en undervisningsmiljö, elever stannar kvar efter sina avklarade lektioner och umgås med varann. Många lärare finns till hands för att hjälpa, stötta och finnas till vid behov. Dock är detta något som inte belyses från högre instanser. Fyra av de lärare jag träffat påtalar att de gör så mycket, men det synliggörs inte. Att främja för sådana typer av relationer bör inte minst synliggöras, de borde, på grund av de motsättningar som föreligger, anammas och satsas mer på. Ekonomin i skolan är uppenbarligen knapp och under all kritik, många klasser har inte möjligheten till studiebesök eller andra utflykter. Däremot fungerar skolan många gånger som en öppen social arena, där individer kan mötas under snarliga förutsättningar och skapar nya relationer.

9.4 Delaktig tillsyn och målinriktat arbete för lika behandling av elever

Tillsyn från kommunens sida bör vara kontinuerlig och närvarande. Lärare och elever vill se beslutsfattare i skolan för att realisera det som beslutats på kommunal nivå i praktiken. Det gäller alltså inte att enbart föreläsa för lärare och rektorer, utan att närvara i skolans samtliga element. Besluten som fattats anses ha för höga och orimliga krav som är näst intill omöjliga att uppnå med de resurser skolorna erhåller idag. Med större insyn av professioner och närvarande delaktighet bör problemen kommas åt på ett mer skäligt och effektivt sätt.

Vad skall gälla och erbjudas och för vilka? Ja, detta är frågor som måste få ett svar. Vad gäller tolk och hemspråksundervisning är detta enbart något som erbjuds vissa elever i skolorna. Det har skapats en vissotydlighet bland eleverna och ifrågasätter detta liksom lärare. Lärarna möts av olika direktiv vilka de i sin tur skall förhålla sig till, medan skolundervisningen således påverkas i form av olika kunskapsnivåer och där det i sin tur saknas enorma resurser. Att engelskan är ett stort problem inom många skolor i Södertälje går ej att förneka. Dispensen som gör det möjligt för vissa att komma in på

gymnasieskolor utan godkänt i engelska är i tanken funktionell och god. Men det gäller således att resurser till extra undervisning på gymnasial nivå föreligger. Det handlar då om att elever skall ta igen många år av avsaknad språkundervisning, vilket krävs för att i slutändan nå de betyg som högskola eller universitet efterfrågar.

Referenslista

Boyatzis, Richard E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*. London: SAGE

Dahlkwist, Matts (2002). *Social kompetens: en utvecklingsguide*. 1. uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget

Elias, Norbert & Scotson, John L. (1999). *Etablerade och outsiders: en sociologisk studie om grannskapsproblem*. Lund: Arkiv

Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Giddens, Anthony & Griffiths, Simon (2007). *Sociologi*. 4. Omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Goffman, Erving (2004). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Gunner, Göran & Namli, Elena (red.) (2005). *Allas värde och lika rätt: perspektiv på mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur

Hajighasemi, Ali (2005). *Att bryta den beständiga segregationen: fallet Södertälje*. Huddinge: Projektet för utvärderingen av Storstadssatsningen, Södertörns högskola
[http://webappo.web.sh.se/C1256D110045188B/0/D37C3946AAD097AFC125713300543850/\\$file/05AHAttbrytadenbest%C3%A4ndigasegregationen.pdf](http://webappo.web.sh.se/C1256D110045188B/0/D37C3946AAD097AFC125713300543850/$file/05AHAttbrytadenbest%C3%A4ndigasegregationen.pdf)

Jigvall, Malin (2010) *Södertälje – några ungdomars syn på diskriminering och konflikter i sin hemkommun*. Projektarbete. Södertörns högskola

Lindström, Jonas (2002). *Ett demokratiskt experiment, Ronna och Geneta, Södertälje kommun*
Utvärderingen av Storstadssatsningen: Arbetsrapport 1
[http://webappo.sh.se/C1256D110045188B/0/DBA38D5F189FEE22C1257139004EF5DE/\\$file/02JL%20Ett%20demokratiskt%20experiment,%20Ronna%20och%20Gneta,%20S%C3%B6dert%C3%A4lje%20kommun.pdf](http://webappo.sh.se/C1256D110045188B/0/DBA38D5F189FEE22C1257139004EF5DE/$file/02JL%20Ett%20demokratiskt%20experiment,%20Ronna%20och%20Gneta,%20S%C3%B6dert%C3%A4lje%20kommun.pdf)

Mänskliga rättigheter

http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=71&module_instance=6&action=pod_show

Nationalencyklopedin UNHCR

<http://www.ne.se/unhcr>

Nationalencyklopedin Kommunikation

<http://www.ne.se/kommunikation>

Nationalencyklopedin diskriminering

<http://www.ne.se/diskriminering>

Pripp, O. (2001), *Företagande i minoritet; om etnicitet, strategier och resurser bland assyrier och syrianer i Södertälje*. Tumba: Mångkulturellt centrum.

Rädda barnen Årsrapport 2010

http://www.rb.se/sitecollectiondocuments/rapporter/svenska%20rapporter/barnfattigdom_2011.pdf

Statistiska centralbyrån

<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/SaveShow.asp>

Södertälje skolMall

http://www.sodertalje.se/mainupload/dokument/Barn%20och%20utbildning/viktiga%20dokument/sodertalje_skolmodell_20050308%5B1%5D.pdf

Skolinspektionens rapport 2011

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/2011/05maj/reg-sodertalje.pdf>

Bilaga 1

Presentation av informanterna

	Benämning	Kön	Datum	Bosatt
Informant 1	Lärare gymn	Man	23/4 -11	Södertälje
Informant 2	Lärare sär	Man	26/4 -11	Järna
Informant 3	Elev sär	Kvinna	2/5 -11	Järna
Informant 4	Elev	Kvinna	28/4 -11	Järna
Informant 5	Rektor	Man	2/5 -11	Järna
Informant 6	Lärare	Man	6/5 -11	Södertälje
Informant 7	Rektor	Kvinna	6/5 -11	Södertälje
Informant 8	Lärarstudent	Kvinna	6/5 -11	Södertälje
Informant 9	Arbetslös	Kvinna	11/5 -11	Södertälje
Informant 10	Elev	Man	12/5 -11	Södertälje
Informant 11	Elev	Man	12/5 -11	Södertälje
Informant 12	Lärare	Man	10/5 -11	Södertälje
Informant 13	Elev	Kvinna	11/5 -11	Järna
Informant 14	Lärare	Kvinna	12/5 -11	Södertälje
Informant 15	Elev	Kvinna	13/5 -11	Södertälje

Bilaga 2

Intervjufrågor – lärare och rektorer

1. Beskriv er verksamhet
2. Anställda
3. Utbildningsnivå
4. Elever
5. Beskriv er skola och hur ni arbetar
6. Beskriv hur du upplever ungdomarna på er skola
7. Hur upplever du situationen för dem?
8. Vad tror krävs för en bättre miljö för unga?

9. Har ni särskilda mål som följs? Direktiv från skolverket?
10. Hur upplever du resurserna gentemot direktiv?
11. Hur arbetar ni med frågor som rör mänskliga rättigheter, diskriminering, utanförskap, rätt till värdig skolgång, lika värde etc
12. Har ni schemalagd undervisning inom dessa ämnen?
13. Finns det utrymme att tala kring dessa ämnen?
14. Skulle du vilja se mer av detta inom utbildningen generellt?
15. Har du erfarenheter av lärarhögskolan?
16. Brister?

17. Hur ser ni på arbetet kring er fokusgrupp gentemot samhället, vad kan göras för ökad acceptans?
18. Unga lever idag under stor press från många olika håll, påverkar detta skolan?
19. Vad tror du detta beror på?
20. Intersektionalitet, mångfald och mänskliga rättigheter hur ser du på detta i er skola?
21. Kommunstyrelsen har givit mig i uppdrag att söka implementera mänskliga rättigheter bland medborgare. Framförallt inom skola och omsorg. Hur ställer du dig till detta?
22. Vad anser du behövs från kommunstyrelsens håll?
23. Vilka medel tror du är mest givande?
24. Hur upplever du samarbetet med kommunen?

Bilaga 3

Intervjuer – elever

Personliga rättigheter

Upplever du att du får uttrycka dina åsikter?

Upplever du att du får utöva din religion?

Har du någon gång känt dig diskriminerad?

Om ja, hur togs detta om hand?

Upplever du att du är lika mycket värd som andra?

Har du någon gång blivit kränkt på grund av dina åsikter, religion, handikapp, kön eller sexuell läggning?

Vad tror du detta beror på?

Individuella rättigheter

Hur upplever du din fritid?

Upplever du att du får din utbildning tillgodosedd?

Vad gör du på fritiden?

Är det något annat du skulle vilja göra på fritiden?

Upplever du att du har en trygg tillvaro?

Upplever du att du får bestämma om ditt eget liv? (utbildning, fritidssysselsättning, val av olika slag)

Upplever du att du får bestämma kring ditt privatliv? (vänner, integritet, åsikter, käresta)

Har du saknat något i din vardag som begränsat dig på något sätt?

Externa rättigheter

Har du erfarenheter av frivilliga organisationer?

Deltar du i någon organisation?

Hur upplever du polisens arbete kring ungdomar?

Hur upplever du dina levnadsvillkor?

Känner du till vilka rättigheter du har i samhället?

Upplever du att andra är mindre värda?

Känner du till mänskliga rättigheter?

Hur ser du på dessa i så fall?

Får du kunskap kring dessa i skolan eller på annat sätt?

Implementering

Skulle du vilja få mer kunskap kring rättigheterna som föreligger samhället?

Upplever du att du får tillräckligt av dessa i skolan?

Skulle du vilja förändra något av ovanstående?

Hur upplever du att synen på ungdomars rättigheter ser ut?

Vad tror du krävs för att öka acceptansen människor emellan inom skolan?

Bilaga 4

Skolinspektionen

Skolinspektionen har i tillsynen av Södertälje kommun identifierat följande brister inom kommunens ansvarsområden som måste åtgärdas⁹:

- Kommunen ser inte till att alla elever och studerande ges möjlighet att uppnå lägst målen för utbildningen (1 kap. 12 § 1985 års skollag).
- Kommunen ser inte till att det inom ramen för varje verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att förebygga och motverka kränkande behandling (1 kap. 2 § 1985 års skollag, 14 a kap. 6 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1 Skolans värdegrund och uppdrag).
- Kommunen ser inte till att det finns en plan mot kränkande behandling i enlighet med författningarnas krav i varje särskild verksamhet eller att verksamheternas planer följs upp och utvärderas (14 a kap. 8 § 1985 års skollag, 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling, 3 a § förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m m).
- Kommunen ser inte till att lärare och övrig personal har utbildning eller kompetens för den undervisning i respektive verksamhet som de bedriver (2 kap. 3-5 §§ 1985 års skollag).
- Kommunen ser inte till att personalen inom fritidshemmen får och genomgår kompetensutveckling utifrån verksamhetens behov (2 kap. 7 § 1985 års skollag).
- I kommunen saknas en tydlig ansvarsfördelning mellan nämnder, förvaltning och verksamheterna (2 kap. 1-2 §§ 1985 års skollag, 6 kap. kommunallagen (1991:900)).
- Kommunen ser inte till att alla rektorer genomför sitt uppdrag i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna (1 kap. 12 § och 2 kap. 2 § 1985 års skollag).
- Det finns brister i de utredningar som ligger till grund för mottagande av elev i den obligatoriska särskolan. Kommunen behöver omgående åtgärda bristerna (1 kap. 16 § 1985 års skollag, 3 kap. 2, 4-5 §§ 1985 års skollag och 1-3 §§ lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat inflytande över utvecklingsstörda barns skolgång).
- Kommunen har brutit mot bestämmelserna i skolförfattningarna när det gäller placeringen av elever i Stadsmissionens utbildningsverksamhet Kanalen (1 kap. 3 § 1985 års skollag, 1 kap. 4 § 1985 års skollag, 1-2 § lagen (1993:802) om entreprenörsförhållanden inom skolan). Skolinspektionen 2011-05-04 Dnr 43-2010:1414 7 (51)

Källa: <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/2011/05maj/reg-sodertalje.pdf>

⁹ <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/2011/05maj/reg-sodertalje.pdf>

- Kommunen följer inte upp och utvärderar sina verksamheter i tillräcklig utsträckning. Kommunen tar inte heller tillvara resultaten för att omsätta dessa i åtgärder i syfte att förbättra måluppfyllelsen (1 kap. 12 § 1985 års skollag, 1-3 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet mm, Lpo 94, 1 Den enskilda skolans utveckling).
- Kommunen erbjuder inte i tillräcklig utsträckning den omsorg och undervisning som barn, elever och studerande har rätt till (1 kap. 12 § 1985 års skollag).
- Gymnasieskolans lokala kurser är inte förenliga med författningarnas krav (5 kap. 4 a § 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010, 1 kap. 6 § och 2 kap. 14-16 § gymnasieförordningen i dess lydelse före den 15 april 2010).
- Kommunen ser inte till att lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg alltid iakttas (1-2 a §§ lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg).

Bilaga 5

Mänskliga rättigheter

FN:s ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA:

Eftersom erkännandet av det inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

Eftersom ringaktning och förakt för de mänskliga rättigheterna har lett till barbariska gärningar som har upprört mänsklighetens samvete, och då skapandet av en värld där människorna åtnjuter yttrandefrihet, trosfrihet och frihet från fruktan och nöd har tillkännagivits som folkens högsta strävan,

Eftersom det är väsentligt för att människorna inte som en sista utväg skall tvingas att tillgripa uppror mot tyranni och förtryck att de mänskliga rättigheterna skyddas genom rättsstatens principer,

Eftersom det är väsentligt att främja utvecklingen av vänskapliga förbindelser mellan nationerna,

Eftersom Förenta nationernas folk i stadgan åter har bekräftat sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, den enskilda människans värdighet och värde samt mäns och kvinnors lika rättigheter och har beslutat att främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet,

Eftersom medlemsstaterna har åtagit sig att i samverkan med Förenta nationerna säkerställa en allmän och faktisk respekt för och efterlevnad av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

Eftersom en gemensam uppfattning om innebörden av dessa rättigheter och friheter är av största betydelse för att uppfylla detta åtagande,

tillkännager generalförsamlingen denna allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som en gemensam norm för alla folk och nationer i syfte att alla människor och samhällsorgan med denna förklaring i ständig åtanke skall sträva efter att genom undervisning och utbildning främja respekten för dessa rättigheter och friheter samt genom progressiva åtgärder, både nationellt och internationellt, se till att de erkänns och tillämpas allmänt och effektivt både bland folken i medlemsstaterna och bland folken i områden som står under deras jurisdiktion.

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 2

Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Ingen åtskillnad får heller göras på grund av den politiska, rättsliga eller internationella status som råder i det land eller det område som en person tillhör, vare sig detta land eller område är

oberoende, står under förvaltarens skap, är icke-självstyrande eller är underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.

Artikel 3

Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 4

Ingen får hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna.

Artikel 5

Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 6

Var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening.

Artikel 7

Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering som strider mot denna förklaring och mot varje anstiftan till sådan diskriminering.

Artikel 8

Var och en har rätt till verksam hjälp från sitt lands nationella domstolar mot handlingar som kränker hans eller hennes grundläggande rättigheter enligt lag eller författning.

Artikel 9

Ingen får godtyckligt anhållas, hållas fängslad eller landsförvisas.

Artikel 10

Var och en är på samma villkor berättigad till en rättvis och offentlig förhandling vid en oberoende och opartisk domstol vid prövningen av hans eller hennes rättigheter och skyldigheter och av varje anklagelse om brott mot honom eller henne.

Artikel 11

1. Var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång, där personen åtnjuter alla rättssäkerhetsgarantier som behövs för hans eller hennes försvar.

2. Ingen får fällas till ansvar för en gärning eller underlåtenhet som inte utgjorde ett brott enligt nationell eller internationell lag vid den tidpunkt då den begicks. Det får inte heller utmätas strängare straff än vad som var tillämpligt vid den tidpunkt brottet begicks.

Artikel 12

Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Artikel 13

1. Var och en har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser.

2. Var och en har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land.

Artikel 14

1. Var och en har rätt att i andra länder söka och åtnjuta asyl från förföljelse.

2. Denna rätt får inte åberopas vid rättsliga åtgärder som genuint grundas på icke-politiska brott eller på gärningar som strider mot Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 15

1. Var och en har rätt till en nationalitet.

2. Ingen får godtyckligt fräntas sin nationalitet eller nekas rätten att ändra nationalitet.

Artikel 16

1. Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. Män och kvinnor skall ha samma rättigheter i fråga om äktenskaps ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning.

2. Äktenskap får endast ingås med de blivande makarnas fria och fulla samtycke.

3. Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd.

Artikel 17

1. Var och en har rätt att äga egendom, både enskilt och tillsammans med andra.

2. Ingen får godtyckligt fräntas sin egendom.

Artikel 18

Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.

Artikel 19

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Artikel 20

1. Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.

2. Ingen får tvingas att tillhöra en sammanslutning.

Artikel 21

1. Var och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud.

2. Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land.

3. Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Folkviljan skall uttryckas i periodiska och verkliga val, som skall genomföras med tillämpning av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning eller ett likvärdigt fritt röstförfarande.

Artikel 22

Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

Artikel 23

1. Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.

2. Var och en har utan diskriminering rätt till lika lön för lika arbete.

3. Var och en som arbetar har rätt till en rättvis och tillfredsställande ersättning som ger honom eller henne och hans eller hennes familj en människovärdig tillvaro och som vid behov kan kompletteras med andra medel för socialt skydd.

4. Var och en har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att värna sina intressen.

Artikel 24

Var och en har rätt till vila och fritid, innefattande skälig begränsning av arbetstiden samt regelbunden betald ledighet.

Artikel 25

1. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster samt rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makas eller makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter utanför hans eller hennes kontroll.

2. Mödrar och barn är berättigade till särskild omvårdnad och hjälp. Alla barn skall åtnjuta samma sociala skydd, vare sig de är födda inom eller utom äktenskapet.

Artikel 26

1. Var och en har rätt till utbildning. Utbildningen skall vara kostnadsfri, åtminstone på de elementära och grundläggande stadierna. Den elementära utbildningen skall vara obligatorisk. Yrkesutbildning och teknisk utbildning skall vara tillgänglig för alla. Den högre utbildningen skall vara öppen för alla med hänsyn till deras förmåga.

2. Utbildningen skall syfta till att utveckla personligheten till fullo och till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Utbildningen skall också främja förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt främja Förenta nationernas verksamhet för fredens bevarande.

3. Rätten att välja utbildning för barnen tillkommer i första hand deras föräldrar.

Artikel 27

1. Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner.
2. Var och en har rätt till skydd för de ideella och materiella intressen som härrör från vetenskapliga, litterära och konstnärliga verk till vilka han eller hon är upphovsman.

Artikel 28

Var och en har rätt till ett socialt och internationellt system där de rättigheter och friheter som behandlas i denna förklaring till fullo kan förverkligas.

Artikel 29

1. Var och en har plikter mot samhället, i vilket den fria och fullständiga utvecklingen av hans eller hennes personlighet ensamt är möjlig.
2. Vid utövandet av sina rättigheter och friheter får en person endast underkastas sådana inskränkningar som har fastställts i lag och enbart i syfte att trygga tillbörlig hänsyn till och respekt för andras rättigheter och friheter samt för att tillgodose ett demokratiskt samhälles berättigade krav på moral, allmän ordning och allmän välfärd.
3. Dessa rättigheter och friheter får inte utövas på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 30

Ingenting i denna förklaring får tolkas som att det innebär en rätt för en stat, en grupp eller en enskild person att ägna sig åt en verksamhet eller att utföra en handling som syftar till att omintetgöra någon av de rättigheter eller friheter som anges i förklaringen.

(Källa 2011-05-14:

http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=71&module_instance=6&action=pod_show)